

Kandidatspeciale

INGREDIENS- OG KOMPONENTTILFÆLDE I ERHVERVUSERSTATNINGSRET

Anders Birk Sørensen
Emma Borregaard Andersen
Emilie Vittrup Andersen

16. maj 2024

Titelblad

Uddannelse:	Erhvervsjura, Aalborg Universitet	
Type:	Kandidatspeciale	
Fagområde:	Erhvervserstatningsret	
Specialetitel:	Ingrediens- og komponenttilfælde i erhvervserstatningsret	
Engelsk titel:	Ingredient and component in Commercial Tort Law	
Forfattere:	Anders Birk Sørensen	Studienr. 20193301
	Emma Borregaard Andersen	Studienr. 20195825
	Emilie Vittrup Andersen	Studienr. 20186045
Vejleder:	Marie Jull Sørensen	
Afleveringsdato:	16. maj 2024	
Antal anslag:	151.682	

Abstract

The purpose of this thesis is to investigate which parameters the Danish courts consider in distinguishing between ingredients and components. This distinction is relevant due to the different legal consequences that arise in cases of ingredients versus components. The legal dogmatic method is used to gain insight into the applicable law, *de lege lata*, and the thesis utilizes legal sources in the form of applicable law, including assessments of current legislation, case law, preparatory work and legal literature.

The thesis begins with a contextual section where it is established that the Sale of Goods Act applies to all forms of domestic purchases except for purchases of real estate. Following this, the definition of consumer and commercial purchases is established. Subsequently, it is determined when there is a defect in terms of sales law. The assessment of defects in consumer purchases is made by evaluating the specific condition of the item sold compared to the content of the sales agreement. The same applies to the assessment of defects in commercial purchases, where the seller is obliged to deliver the item sold in accordance with the sales contract.

Next, product liability is explained, consisting of the Product Liability Act, derived from an EU directive, and the case law-developed product liability based on Danish case law. Both sets of rules do not apply to damage on the defective product itself, but there is a difference in their scope, where, for example, services are not considered a product under the Product Liability Act. Additionally, liability cannot be disclaimed in the Product Liability Act, whereas it is possible in the case law-developed product liability.

The thesis then explains that Børge Dahl distinguishes between ingredients and components to assess whether a given case falls under liability for the Sale of Goods Act or product liability. Dahl states that the assessment should be based on whether the product constitutes an integrated, technically inseparable part of the damaged product. The easier it is economically and technically to separate the harmful product from the end product, the more likely it is that the damage is a component. Conversely, the opposite suggests that the damage is an ingredient. The Ministry of Justice's remarks further state that part of the assessment is also based on what has been sold as a unit.

Based on the contextual section, an analysis will be conducted of which parameters the courts consider in their assessment of ingredients and components. The analysis is divided into parameters that

can be deduced from existing theory and from the arguments in the selected case law. These parameters include the finished product, technical criteria, economic criteria, product marketing, characterization of the defective item, and packaging cases. Based on an analysis of 10 case law, the arguments and remarks used by the parties in the cases and the courts to conclude whether a case should be considered an ingredient or a component have been examined.

It can be deduced from the analysis that the courts use what has been sold as a unit in their assessment of whether there is an ingredient or a component. This parameter was used in the Opel, Masnedø, Lauritzen, Medierørs, and NCC cases. The same cases, except for the NCC case, also addressed the technical criterion. Additionally, the Bryghus, Cementa, and Kød- og benmels cases also addressed the technical criterion. These were considered obvious inseparable cases, hence clearly indicating ingredient due to the technical criterion. The economic criterion was addressed in the Lauritzen and Medierørs cases, while the Lauritzen case alone addressed product marketing. However, product marketing is an example of a factor influencing the assessment, and everything that speaks for or against an ingredient or a component can become a factor in the assessment. The NCC case also addressed the characterization of the defective item, with the focal point of the assessment being to determine precisely what the defective item was. Furthermore, Småkage and Lakse cases are relevant as they factually resembled each other, but had two different outcomes, as one was treated under the Sale of Goods Act while the other was treated under the Product Liability Act.

Based on the thesis, it is concluded that the courts use multiple parameters when assessing a case as either an ingredient or a component. All cases must be considered from a holistic perspective, as the parameters cannot be categorized as an exhaustive list. However, it can be said that what has been sold as a unit is of significant importance in several of the cases, while the technical separation criterion is also utilized.

Indholdsfortegnelse

1	INDLEDNING	6
2	PROBLEMFORMULERING	6
3	METODE OG RETSKILDER.....	7
4	SONDRINGEN MELLEM KØBELOVENS MANGELSANSVAR OG PRODUKTANSVAR.....	9
5	KØBELOVENS MANGELSANSVAR	10
5.1	MANGLER.....	12
5.1.1	<i>Mangelsbedømmelsen i forbrugerkøb.....</i>	<i>12</i>
5.1.2	<i>Mangelsbedømmelsen i handelskøb.....</i>	<i>14</i>
5.2	REKLAMATION VED MANGLER	15
5.2.1	<i>Forbrugerkøb</i>	<i>15</i>
5.2.2	<i>Handelskøb.....</i>	<i>16</i>
6	KONTRAKT- OG DELIKTANSVAR.....	17
7	PRODUKTANSVAR	20
7.1	DEFEKT	20
7.2	PRODUKTANSVARSLØVEN	23
7.3	DET RETSPRAKSISUDVIKLEDE PRODUKTANSVAR	26
7.3.1	<i>Sammenligning af anvendelsesområderne</i>	<i>28</i>
8	INGREDIENS- OG KOMPONENTTILFÆLDE	29
8.1	OMSÆTNINGSKÆDEN	32
8.2	INGREDIENS- OG KOMPONENTKLAUSULEN I ERHVERVS- OG PRODUKTANSVARSFORSIKRINGEN	36
9	INGREDIENS- OG KOMPONENTTILFÆLDE I PRAKSIS	36
9.1	FÆRDIGVAREPRODUKTET.....	37
9.1.1	<i>SH2009.H-57-04 (Opel-dommen)</i>	<i>37</i>
9.1.2	<i>U.2010.1360H (Masnedø-dommen).....</i>	<i>39</i>
9.1.3	<i>U.2018.98H (Lauritzen-dommen)</i>	<i>41</i>
9.1.4	<i>FED2018.20 (NCC-dommen).....</i>	<i>41</i>
9.1.5	<i>U.1999.255H (Medierørsdommen)</i>	<i>43</i>
9.1.6	<i>Sammenfatning.....</i>	<i>43</i>
9.2	DET TEKNISKE KRITERIUM	45
9.2.1	<i>SH2009.H-57-04 (Opel-dommen)</i>	<i>45</i>
9.2.2	<i>U.2010.1360H (Masnedø-dommen).....</i>	<i>46</i>
9.2.3	<i>U.2018.98H (Lauritzen-dommen)</i>	<i>46</i>
9.2.4	<i>U.1999.255H (Medierørsdommen)</i>	<i>47</i>

9.2.5	<i>Anonymiseret (Bryghus-dommen)</i>	49
9.2.6	<i>U.1995.502H (Cementa-dommen)</i>	49
9.2.7	<i>U.2006.1159H (Kød- og benmelsdommen)</i>	50
9.2.8	<i>Sammenfatning</i>	52
9.3	DET ØKONOMISKE KRITERIUM	53
9.3.1	<i>U.2018.98H (Lauritzen-dommen)</i>	53
9.3.2	<i>U.1999.255H (Medierørsdommen)</i>	54
9.3.3	<i>Sammenfatning</i>	54
9.4	PRODUKTETS MARKEDSFØRING	55
9.4.1	<i>U.2018.98H (Lauritzen-dommen)</i>	55
9.4.2	<i>Sammenfatning</i>	56
9.5	KARAKTERISERING AF DEN DEFEKTE GENSTAND	56
9.5.1	<i>FED2018.20 (NCC-dommen)</i>	56
9.5.2	<i>Sammenfatning</i>	58
9.6	EMBALLAGETILFÆLDE	58
9.6.1	<i>U.1989.435/2H (Småkagedommen)</i>	59
9.6.2	<i>U.1995.712Ø (Laksedommen)</i>	60
9.6.3	<i>Sammenfatning</i>	61
10	KONKLUSION	62
11	LITTERATURLISTE	66
11.1	JURIDISK LITTERATUR	66
11.2	JURIDISKE ARTIKLER	66
11.3	HJEMMESIDER	67
11.4	RETSKILDER	67
11.5	DOMSLISTE	68

1 Indledning

I et komplekst juridisk landskab, hvor grænserne mellem lovgivningsområderne kan virke skarpe ved første øjekast, udfordres domstolene ofte af gråzoner og grænsetilfælde, hvor lovgivningsområderne smelter sammen. Den juridiske lovgivning regulerer forskellige situationer, hvori der kan opstå tvister. Heraf udgør købeloven og produktansvarsloven to separate ansvarsområder og anvendes til at tackle forskellige aspekter af handel og forbrugerbeskyttelse. Uagtet differentieringen mellem lovenes anvendelsesområder, bedømmes sammenlignelige tilfælde i retspraksis efter forskellige lovgrundlag, hvorfor domstolenes vægtning i grænsedragningen er essentiel for udforskningen af emnet. Købeloven dækker tilfælde af mangler ved salgsobjekter, der forhindrer dem i at opfylde deres kontraktmæssige forpligtelser. Herimod regulerer produktansvarsloven samt det retspraksisudviklede produktansvar skader, forvoldt af defekte produkter, på andet end sig selv. Grænsen for anvendelsesområderne forekommer derved klar i sin helhed. Denne udfordres dog af de såkaldte ingrediens- og komponenttilfælde, hvor domstolene står over for den opgave at sondre mellem ingredienser og komponenter. Her er karakteriseringen af afgørende betydning, da denne har indvirkning på hvilket lovgrundlag, der anvendes i domstolenes behandling af de konkrete sager. Trods den klare opdeling i lovgrundlag findes grænsetilfælde, hvor karakteriseringen af et tilfælde som enten en ingrediens eller en komponent bliver afgørende for den retlige behandling.

Dette kandidatspeciale vil foretage en dybdegående analyse af retspraksis og undersøge, hvordan domstolene har behandlet de konkrete sager, samt identificere de parametre, der har haft størst betydning for deres afgørelser. Desuden vil der inddrages relevant juridisk litteratur og teori for at belyse de forskellige tilgange til karakteriseringen af produkter og situationer i grænseområdet mellem købelovens mangelsansvar og produktansvar.

De ovenstående betragtninger danner grundlag for udformningen af den nedstående problemformulering.

2 Problemformulering

I dette kandidatspeciale vil der med baggrund i en analyse af relevant retspraksis undersøges, hvilke parametre domstolene vægter i sontringen mellem ingrediens- og komponenttilfælde.

Problemformuleringen undersøges, da grænsedragningen forekommer relevant at afdække grundet de forskellige retlige følger, der fremkommer på baggrund af karakterisering i de enkelte tilfælde. Købeloven og produktansvarsloven regulerer som udgangspunkt to vidt forskellige områder inden for den juridiske lovgivning. Derved synes grænsen mellem købelovens mangelsansvar og produktansvar som udgangspunkt at være let at drage. Dog findes grænsetilfælde, hvor sondringen kan være vanskelig at afdække. Dette bestyrkes af, at Justitsministeriet nedsatte et udvalg, der skulle overveje fordele og ulemper ved at inddrage produktansvar under købeloven. Dette resulterede i Betænkning nr. 1502/2008 om visse køberetlige regler om sikkerhedsmangler, hvoraf der fremkommer forslag til sådanne regler.¹ Betænkningerne har ikke givet anledning til et lovforslag, men bestyrker, at der er momenter, hvor det kan være vanskeligt at fastlægge en klar grænse og dermed, hvorvidt det konkrete tilfælde skal behandles efter købelovens mangelsregler eller produktansvarsreglerne.

Grænsetilfældene omhandler oftest et defekt/mangelfuldt produkt, der er integreret i et andet produkt, hvor det defekte/mangelfulde produkt forvolder skade på færdigvareproduktet, som denne er integreret i. I disse tilfælde ses på integrationsgraden af det defekte/mangelfulde produkt i færdigvareproduktet. Der vil herved undersøges, hvilke parametre, der vægtes hos domstolene i henhold til at bedømme et tilfælde som værende et ingrediens- eller komponenttilfælde, samt hvorvidt der er tale om produktansvar eller mangelsansvar i det konkrete tilfælde.

I forbindelse med at afdække problemformuleringen redegøres for produktansvarsloven, den retspraksisudviklede produktansvar samt købelovens mangelsansvar. I henhold til købelovens mangelsansvar, fokuseres der på forbruger køb og handelskøb, da disse køb er genstand for den efterfølgende retspraksis, som inddrages i analysen. Den analyserede retspraksis til belysning af problemstillingen omhandler ikke civilkøb, hvorfor emnet ikke behandles under købelovens mangelsansvar.

3 Metode og retskilder

For at besvare specialets problemformulering anvendes den retsdogmatiske metode til at beskrive, analysere og systematisere gældende ret, *de lege lata*, på dette konkrete retsområde.² Gældende ret

¹ Justitsministeriet, Betænkning; 2008 nr. 1502 om Visse køberetlige regler om sikkerhedsmangler, 2008

² Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 3. Udgave, 2022, side 211

anses som værende summen af reglerne, som finder anvendelse på et område, der er underlagt retlig regulering.³

For at kunne beskrive, analysere og systematisere gældende ret på retsområdet, vil relevante retskilder blive behandlet med inddragelse af retslitteraturen. I specialet anvendes retskilder i den traditionelle forstand, hvilket inkluderer love og retspraksis, hvoraf der primært tages udgangspunkt i retspraksis, og i tilknytning hertil vil skreven lov samt forarbejder blive anvendt og behandlet.⁴ I retskildelæren rangerer retskilderne i et hierarki, hvoraf de forskellige retskilder har forskellige værdier.⁵ Retsskilderne, der er anvendt i specialet, vil blive gennemgået nedenfor.

Love er kendetegnet ved deres normative og bindende karakter. Forskellige love besidder dog ikke samme retlige værdi, hvilket medfører en retlig trinfølge.⁶ I dansk ret rangerer grundloven som den øverste retskilde. Efter grundloven følger andre love, heriblandt for eksempel retsplejeloven. Endelig rangerer cirkulærer og bekendtgørelser. Det er dog væsentligt at påpege, at lovbekendtgørelser side-stilles med love i deres retskildeværdi, da en lovbekendtgørelse er et udtryk for en sammenskrivning af en lov med de senere vedtagne ændringer.⁷ I specialet sondres der mellem ingrediens- og komponenttilfælde, og heraf hvorvidt skaden på produktet skal rubriceres som et køberetligt mangelsansvar eller produktansvar. I forbindelse hermed vil produktansvarsloven og købeloven blive behandlet. Ved fortolkningen af lovteksten anvendes en objektiv fortolkning, hvilket indebærer en fortolkning af selve ordlyden i loven. Yderligere inddrages også forarbejder i specialet, som er de bemærkninger, der hører til et lovforslag. Disse udgør ikke en traditionel retskilde, men anvendes som en væsentlig bidragsyder til fortolkning af lovene.⁸

Ved afsigelse af dom i de konkrete sager, går domstolene ind og fortolker loven og bidrager hermed til retspraksis. Det er således afgørelserne i sager, som er blevet afsagt i domstolene, der udgør retspraksis. For retskilden retspraksis gælder det ligeledes, at afgørelser har forskellig retskildemæssig værdi. Dette illustreres ved, at visse afgørelser har præjudikatsværdi og derved udgør grundlaget for gældende ret.⁹ En afgørelses præjudikatsværdi afhænger af, hvorvidt domstolene har udtalt sig konkret eller generelt i sagen. Ydermere spiller det en rolle, om afgørelsen er afsagt af en byret, landsret

³ Munk-Hansen, Den juridiske løsning, 2. udgave, 2021, side 11

⁴ Blume, 2020, side 415

⁵ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 3. Udgave, 2022, side 302

⁶ Blume, 2020, side 46

⁷ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 3. Udgave, 2022, side 279 og 302

⁸ Ibid., side 318

⁹ Ibid., side 337-338

eller Højesteret, da afgørelser afsagt af Højesteret har større præjudikatsværdi sammenlignet med afgørelser afsagt af førstnævnte.¹⁰ I specialet vil der kun blive inddraget retspraksis fra danske domstole, hvoraf domme afsagt af Højesteret har været prioriteret. Både ældre og nyere domme behandles og analyseres, for at den nuværende retsstilling indenfor ingrediens- og komponenttilfælde kan udledes og yderligere for at se hvilke parametre, der har betydning for domstolenes afgørelser. Endvidere vil det retspraksisudviklede produktansvar også blive behandlet i forbindelse med produktansvarsretten.

I specialet anvendes der også juridisk litteratur. Den juridiske litteratur består af forfatternes subjektive fortolkning af de lege lata, og er således ikke en retskilde i den traditionelle forstand. Dersom forfatteren bag den juridiske litteratur har udført et anerkendt metodisk arbejde, kan denne inddrages i vurderingen og redegørelsen af en retlig problemstilling.¹¹ Den juridiske litteratur vil blive brugt til at belyse problemstillingen på området i samspil med retskilderne. I specialet er der taget højde for, at den juridiske litteratur ikke udgør en retskilde, og det anføres også, såfremt forfatterne har et forskelligt syn på et givent retsområde.

4 Sondringen mellem købelovens mangelsansvar og produktansvar

Det fremgår som en fast grundsætning af produktansvarsretten, at skader på det defekte produkt selv ikke falder ind under produktansvarsreglerne. Denne grundsætning er direkte lovfæstet i produktansvarsloven § 2, stk. 2, sidste pkt. Grundsætning udgør således baggrunden i sondringen mellem det erstatningsretlige produktansvar og det køberetlige mangelsansvar.¹² Købelovens mangelsansvar og de erstatningsretlige regler om produktansvar udgør to forskellige ansvarskategorier, hvorfor det kan have væsentlig betydning for de involverede parter, hvorvidt skadessituationen bedømmes efter den ene eller den anden. Der foreligger væsentlige forskelle i eksempelvis erstatningsopgørelsen, forældelsesreglerne samt ansvarsbedømmelsen.¹³

Sondringen mellem det køberetlige mangelsansvar og produktansvarsreglerne kan virke simpel, men kan i visse situationer kompliceres. Problemet opstår, fordi de fleste produkter er sammensatte og består af en samling af forskellige råvarer og løsele. Dette kan give anledning til tvivl om, hvorvidt

¹⁰ Munk-Hansen, Retsvidenskabsteori, 3. Udgave, 2022, side 341-342

¹¹ Ibid., side 397-399

¹² Andersen J. P., 1999, side 299

¹³ Ibid., side 299

skaden er begrænset til den defekte genstand selv, hvoraf produktansvarsreglerne og det retspraksisudviklede produktansvar således ikke finder anvendelse.¹⁴ Skader på produktet selv skal derimod søges dækket efter de køberetlige regler om mangelsansvar, dersom produktet falder under købelovens anvendelsesområde.¹⁵ Spørgsmål omhandlende, hvorvidt der er sket skade på andet end det defekte produkt selv, og dermed også produktansvarsreglernes anvendelse, har siden Børge Dahls afløsningsopgave om produktansvar i 1973 taget udgangspunkt i ingrediens- og komponentlæren.¹⁶ Dahl anfører, at det har væsentlig betydning, hvorvidt den defekte/mangelfulde del af produktet kategoriseres som værende en ingrediens eller en komponent i slutproduktet, da der foreligger produktansvar i de tilfælde, hvor der er tale om en genstand, der indgår som en komponent i slutproduktet. Er der derimod tale om en ingrediens, er det mangelsreglerne i købeloven, der skal benyttes.¹⁷

5 Købelovens mangelsansvar

Købeloven af 1906 udspringer fra *Udkast til Lov om Køb*, som blev udarbejdet af en skandinavisk kommission med det udfald, at der forekom ensartet lovgivning i Danmark, Sverige, Norge og Island.¹⁸ Efterfølgende består retsenheden på det køberetlige område ikke længere mellem Danmark og de øvrige nordiske lande, eftersom den danske købelov afviger fra de resterende landes køberetlige reguleringer, da disse i væsentligt omfang er inspireret af the Convention on Contracts for the international Sale of Goods (CISG).¹⁹ Købelovens anvendelsesområde er begrænset til indenlandske køb, hvor sælger almindeligvis overdrager et formuegode mod købers erlæggelse af vederlag, jf. KBL § 1 a, stk. 4. Derved regulerer købeloven gensidigt bebyrdende aftaler, hvor såvel køber samt sælger har henholdsvis bopæl og forretningssted i Danmark.²⁰ Herimod er internationale køb, hvor købsaftalens parter har henholdsvis bopæl og forretningssted i to forskellige kontraherende stater, omfattet reglerne i CISG, jf. dennes art. 1 (1)(a).

Købeloven finder anvendelse ved alle former for indenlandske køb med undtagelse af køb af fast ejendom, jf. KBL § 1 a. Endvidere er købeloven deklaratorisk, hvilket betyder, at den kan fraviges

¹⁴ Andersen J. P., 1999, side 300, Dahl, Produktansvar, 1973, side 151

¹⁵ Ulfbeck, 2022, side 256-257

¹⁶ Dirksen, 2013 side 418, Dahl, Produktansvar, 1973, side 151

¹⁷ Dahl, Produktansvar, 1973, side 151

¹⁸ Jacobsen, Amiri, & Theilgaard, 2017, side 18-20

¹⁹ Ibid., side 18-20

²⁰ Lookofsky & Ulfbeck, 2024, side 43

ved aftale, og derved er der aftalefrihed mellem parterne i købsretten, jf. KBL § 1. I henhold til forbruger køb kan købeloven ikke fraviges til ugunst for forbrugeren, da den er beskyttelsespræceptiv.²¹ Dette bevirker, at aftaler, der indgås i forbindelse med købsaftalen, og som forringer forbrugers retsstilling i forhold til de lovbestemte regler, er uden retsvirkning og anses dermed for værende ugyldige, jf. KBL § 1, stk. 2.

Der stilles særlige krav til både køber og sælger, for at et køb kan karakteriseres som værende et forbruger køb. Begrebet *forbruger køb* defineres som værende, når en køber (forbruger), der handler udenfor sit erhverv, foretager et køb hos en erhvervsdrivende, der handler i led af sit erhverv, jf. KBL § 4 a, stk. 1. Dermed stemmer den køberetlige definition omhandlende forbruger overens med anvendelsesområdet for de andre beskyttelsespræceptive civilretlige regler, såsom aftalelovens § 38 a.²² Parternes forhold for tidspunktet for aftalens indgåelse er essentielt for aftalens karakter. Det vil sige, at parterne på tidspunktet for købs indgåelse skal være karakteriseret som forbruger og erhvervsdrivende, for at der er tale om et forbruger køb, jf. FKN-sag nr. 13/00472. *Handelskøb* forstås som værende et køb af en salgsgenstand, som er indgået mellem to erhvervsdrivende, der handler i led af sit erhverv, jf. KBL § 4. Herunder både genstande købt til videresalg samt genstande med et bestemmende formål for erhvervsvirksomheden, som eksempelvis inventar samt biler til brug for transport i erhvervsøjemed, jf. KBL § 4, stk. 2. Karakteristisk for lovens regler omhandlende handelskøb er, at parternes forpligtigelser skærpes i relation til, hvad gældende er for civilkøb, herunder købers forpligtigelse til at reklamere straks i forbindelse med påberåbelse af mangler, jf. U.2009.1857H, jf. KBL § 52, stk. 1. I ovennævnte dom blev køber bekendt med manglen på salgsgenstanden d. 12. juni 2002, men det fandtes først bevist, at der blev reklameret om manglen d. 24. juni 2002. Højesteret fandt, at der ikke var blevet reklameret straks, hvorfor ”straks” i dette tilfælde må anses som værende tidligere end 12 dage efter opdagelsen af manglen.

Definitionen af det specifikke køb er relevant, da det ved handelskøb er muligt for sælger at begrænse sit ansvar inden købsaftalens indgåelse, og yderligere stilles der strengere krav til både køber og sælger. Herimod er forbrugeren bedre beskyttet, grundet bestemmelserne omhandlende forbruger køb er beskyttelsespræceptive, og endvidere vil reklamation inden 2 måneder fra det tidspunkt, hvor køberen opdagede manglen, altid være rettidig, jf. KBL § 81, 3. pkt.

²¹ Karstoft, note 4

²² Ibid., note 39

5.1 Mangler

Købeloven af 1906 indeholdt ingen definition af mangelsbegrebet, hvorfor afgørelsen, af hvornår en konkret salgsgenstand ansås som mangelfuld, var overdraget til domstolene. Således er der, med udgangspunkt i domstolenes afgørelser, udviklet et mangelsbegreb i retspraksis, hvor det tillægges vægt, om salgsgenstanden på baggrund af individuelle forudsætninger fra køber eller ud fra en almindelig opfattelse, kan anses som mangelfuld.²³ Ydermere blev en egentlig mangelsdefinition i købelovens kapitel omhandlende forbruger køb en realitet på baggrund af den psykologiske betydning for forbrugeren, beskrevet i betænkning nr. 738/1975 (Forbruger købsbetænkningen).²⁴ Herefter er definitionen af mangelsbegrebet i købeloven udvidet og senest nyaffattet i LOV nr. 1173 af 08/06/2021, hvor købelovens §§ 75 a-e, 76 og 77 beskriver rammerne for, hvornår en salgsgenstand i et forbruger køb kan anses for mangelfuld. Denne lovændring skete som følge af implementeringen af varedirektivet og direktivet om digitalt indhold.²⁵ Derved har mangelsbestemmelserne i forbruger køb efter denne implementering et bredere indhold, navnlig grundet de nye regler omhandlende aftaler om køb af digitalt indhold, digitale tjenester samt vare med digitale elementer.²⁶ I relation til handelskøb findes ingen egentlig definition af hvilke kriterier, der indgår i mangelsbedømmelsen af den konkrete salgsgenstand.²⁷ Dog er sælgeren forpligtet til at erlægge ydelsen, som beskrevet i købsaftalen, i henhold til rette tid, rette sted, rette mængde samt rette stand. Købelovens §§ 21-27 regulerer tilfælde, hvor salgsgenstanden ikke leveres i rette tid og på rette sted. Hvorimod købelovens §§ 42-54 angår kvalitets- og kvantitetsmangler. Herunder det forhold at sælger ikke leverer salgsgenstanden i rette stand eller den rette mængde.

5.1.1 Mangelsbedømmelsen i forbruger køb

I afgørelsen af, hvorvidt der forekommer en mangel ved en salgsgenstand, sammenholdes den konkrete salgsgenstands tilstand med købsaftalens indhold for at afgøre, om salgsgenstanden kan anses for kontraktmæssig.²⁸ Herved er sælgeren forpligtet til at levere en genstand, der opfylder de krav, som fremgår af købelovens §§ 75 b-75 e.

²³ Lookofsky & Ulfbeck, 2024, side 74, 78-79

²⁴ Forbrugerkommissionens betænkning III; 1975 nr. 738: Forbrugerens retsstilling og retsbeskyttelse

²⁵ Nielsen, 2022, afsnit 5

²⁶ Ibid., afsnit 5

²⁷ Karstoft, note 484

²⁸ Lookofsky & Ulfbeck, 2024, side 262

Købelovens § 75 b vedrører de subjektive krav, der stilles til salgsgenstandens overensstemmelse med købsaftalen. Herved skal den konkrete salgsgenstand for eksempel leve op til den type, kvalitet, funktionalitet mv., som beskrives i købsaftalen. Endvidere beskytter bestemmelsen ligeledes det formål, som køber måtte ønske genstanden anvendt til, hvis sælger er gjort bekendt med dette senest ved aftalens indgåelse og yderligere har accepteret brugen, jf. KBL § 75 b, nr. 2. Her ses på begrebet *særligt formål*, som adskiller sig fra *sædvanlig anvendelse* af salgsgenstanden. Her må sælger have bestyrket købers forventning til, at salgsgenstanden er egnet til det særlige formål, for at der kan være tale om en mangel, hvis genstanden senere viser sig uegnet til formålet.²⁹

Købelovens §§ 75 c og 75 d angår de objektive krav, der stilles til den konkrete salgsgenstand. Herunder de krav, der almindeligvis stilles til den specifikke vare, digitale tjeneste mv. I de objektive krav til salgsgenstanden tages der for eksempel udgangspunkt i, at salgsgenstanden skal være egnet til de formål, som genstande af samme type normalt ville anvendes til, jf. KBL § 75 c, nr. 1. Købelovens § 75 d supplerer ydermere rækkevidden af de objektive krav i § 75 c til at angå digitalt indhold, digitale tjenester og varer med digitale elementer. Bestemmelsen fastsætter sælgers pligt til at sikre, at køberen får besked om og får leveret opdateringer, som er nødvendige for, at salgsgenstanden holdes mangelfri i perioden beskrevet i § 75 d, nr. 1 og nr. 2. Perioden anses i almindelighed for at følge reklamationsfristens løbetid på 2 år, jf. KBL § 83.

Købelovens § 75 e er en subjektiv bestemmelse og fastsætter, at køber kan påberåbe sig en mangel, som skyldes forkert installation af en salgsgenstand. Bestemmelsen omfatter installationer af enhver form for salgsgenstand: løsørestande, digitalt indhold mv. Den mangelfulde installation skal være foretaget af sælger, tredjemand i sælgers interesse eller sket som følge af, at køber har fulgt sælgers mangelfulde installationsvejledning.

Det anføres i Købelovens § 76, at sælgers loyale oplysningspligt er essentiel i henhold til vurderingen af, om der foreligger en mangel ved salgsgenstanden. Hertil anses en genstand for mangelfuld, hvis sælger har forsømt at give oplysninger til køber om forhold af betydning for købers bedømmelse af salgsgenstanden. Herunder er det ikke en betingelse, at det uoplyste forhold har haft betydning for købers indgåelse af aftalen. Forholdet skal blot have haft indflydelse på aftalens vilkår. Ydermere er det en forudsætning, at undladelsen skal kunne bebrejdes sælger, før der er tale om en mangel. Det vil sige, at hvis sælger undlader at give køber oplysninger om et konkret forhold, på baggrund af

²⁹ Schønbeck, Salgsgenstandens egnethed til købers særlige formål, 2013, afsnit 2

sælgers antagelse af, at forholdet er uden betydning for køber eller grundet, at sælger antager, at køber er bekendt med forholdet, er der ikke sket tilsidesættelse af sælgers loyale oplysningspligt.³⁰

5.1.2 Mangelsbedømmelsen i handelskøb

Som tidligere anført findes ingen egentlig definition af mangler i relation til handelskøb. Dog er sælger forpligtet til at levere salgsgenstanden i overensstemmelse med købskontrakten. Grundet købelovens deklaratoriske regler, skal den konkrete salgsgenstand vurderes i henhold til den specifikke købsaftale, da betingelserne i den pågældende købsaftale kan variere grundet aftalefriheden på området, jf. KBL § 1. Købets parter kan derved som udgangspunkt fastsætte de krav, der stilles til den konkrete salgsgenstand. Den konkrete købsaftale, samt omstændighederne ved indgåelsen af aftalen, sammenholdes med den specifikke salgsgenstand for at vurdere, om genstanden kan anses som kontraktmæssig og derved mangelfri.³¹

I købelovens § 44 reguleres tidspunktet for bedømmelsen af, hvorvidt salgsgenstanden anses som kontraktmæssig. Herved tages der udgangspunkt i forholdene på tidspunktet for risikoens overgang fra sælger til køber. Sælger bærer risikoen for varens hændelige undergang eller forringelse, indtil leveringen har fundet sted, hvorfor leveringstidspunktet anses som risikoens overgang fra sælger til køber.³² Dersom manglen først viser sig efter leveringstidspunktet, er det dog uden betydning, hvis manglen var til stede inden leveringspunktet og derved inden risikoens overgang, jf. U.1989.584H.

I mangelsbedømmelsen vurderes blandt andet, om salgsgenstanden har den brugbarhed og værdi, som i almindelighed forventes af den pågældende genstands art. Det vil sige, at køber har krav på en almindelig god vare, medmindre der fremgår flere specifikationer omhandlende salgsgenstanden i den konkrete købsaftale, jf. U.1996.558/1H. I denne dom fandtes salgsgenstanden ikke mangelfuld, da det ikke var godtgjort, at den leverede tape ikke var af normal kvalitet og brugbarhed, som almindeligvis forventes af en sådan vare. Derved tages der både udgangspunkt i den specifikke købsaftale, som kan være mere eller mindre konkret i henhold til art, model osv., samt fortolkningen af den pågældende vares stand, da køberen som udgangspunkt har krav på en almindelig god handelsvare. Ydermere kan køber have krav på en specifik vare, hvis denne er beskrevet i købsaftalen. For eksempel hvis der i købsaftalen er beskrevet en bestemt ”Ford transit årgang 2020”, er sælger forpligtet til

³⁰ Justitsministeriet, Forslag til lov om ændring af købeloven og lov om markedsføring, 2021, afsnit 3.2.1.1.5.2

³¹ Lookofsky & Ulfbeck, 2024, side 93

³² Ibid., side 75

at levere den specifikke genstand, som har været genstand for parternes forhandling. Desto mere specifik en købsaftale er i henhold til beskrivelsen af salgsgenstanden, desto mindre grad af fortolkning er overladt til domstolene i henhold til at vurdere af, hvorvidt der foreligger en mangel ved salgsgenstanden.³³

Sælger er i handelskøb forpligtet til at overholde den loyale oplysningspligt overfor køber. Herved foreligger navnlig en mangel, hvis sælger ikke har afgivet oplysninger om salgsgenstanden, som har haft betydning for købers bedømmelse af salgsgenstanden.³⁴ Ydermere bevirker sælgers angivelse af urigtige- eller vildledende oplysninger om en salgsgenstand, at genstanden anses som mangelfuld. I relation til marketingforanstaltninger skal det anpriste fra sælgers side have retlig relevans. Dette betyder, at det formidlede skal indgå i grundlaget for købers bedømmelse af salgsgenstanden. Dersom det anpriste har retlig relevans for køber, vil salgsgenstanden være mangelfuld, hvis genstanden ikke efterlever det, som sælger har beskrevet.³⁵

5.2 Reklamation ved mangler

Ved indførslen af Lov 2002-04-22 nr. 213 om ændring af lov om køb, som blev til på baggrund af implementeringen af forbrugerkøbsdirektivet, blev reklamationsfristen udvidet fra et år til to år i forbrugerkøb, hvorfor fristen for civil- og handelskøb ligeledes blev udvidet. Hensynet i udvidelsen af reklamationsfristen i civil- og handelskøb var at sikre senere forbrugers eventuelle erhvervelse af en salgsgenstand, så forbrugeren ikke er afskåret for at rette mangelskrav mod tidligere salgsled.³⁶ Hjemlen til den toårige reklamation vedrørende kvalitets- og kvantitetsmangler i civil- og handelskøb findes i købelovens § 54, hvorimod retten til reklamation i forbrugerkøb behandles i købelovens § 83.

5.2.1 Forbrugerkøb

I henhold til reklamation i forbrugerkøb skelnes der mellem den relative og den absolutte reklamationsfrist. Fristen i købelovens § 81 kan karakteriseres som relativ, grundet fristens længde og starttidspunkt afhænger af de konkrete omstændigheder. I forbrugerkøb findes ingen undersøgelsespligt

³³ Lookofsky & Ulfbeck, 2024, side 80-81

³⁴ Ibid., side 87-88

³⁵ Ibid., side 84-85

³⁶ Justitsministeriet, Gennemførelse af forbrugerkøbsdirektivet, 2001, afsnit 8.3

af salgsgenstanden, hvorfor den relative reklamationsfrist i almindelighed først påbegynder, når forbrugeren ved eventuel undersøgelse af salgsgenstanden eller brug af genstanden opdager manglen.³⁷ Forbrugeren er forpligtet til at reklamere inden for rimelig tid, hvis denne vil gøre misligholdelsesbeføjelser gældende overfor sælger, jf. KBL § 81. Herunder vil reklamation givet inden to måneder efter det faktiske opdagelsestidspunkt af manglen altid blive anset for rettidig. Omstændighederne i det konkrete forhold er dog afgørende i relation til, om manglen kan påberåbes over to måneder efter opdagelsestidspunktet.³⁸ Herunder vil individuelle forhold hos forbrugeren, såsom sygdom, bortrejse eller lignende, kunne påvirke og begrunde en forlængelse af fristen, jf. bet. 2001 1403.³⁹

Den absolutte reklamationsfrist reguleres i købelovens § 83. Her fastsættes to år som den yderste tidsmæssige grænse for, hvornår køber kan fremsætte mangelsindsigelser overfor sælger. Derved vil den rettidige reklamation på to måneder efter opdagelsestidspunktet, som følger af købelovens § 81, ikke kunne anvendes, såfremt forbrugeren opdager manglen to år efter overgivelsestidspunktet, da den absolutte frist for mangelsindsigelser er to år, jf. bet 2001 1403.⁴⁰ Dog vil fremsættelse af mangelskrav på toårsdagen for genstandens overgivelse være rettidig, jf. Forbrugerklagenævnets afgørelse nr. 1999-614/7-367.⁴¹ I den pågældende afgørelse ansås reklamation på etårsdagen for overgivelsen for rettidig, da forældelsesfristers beregning traditionelt regnes med hele dage samt uden at begyndelsesdagen medregnes. Derved vil reklamation på toårsdagen anses for rettidig efter den nuværende ordlyd i købelovens § 83. Endvidere er bestemmelsen præceptiv, jf. KBL § 1, stk. 2., hvorfor reklamationsfristen ikke kan indskrænkes. Der kan dog aftales længere reklamationsfrist end de lovbestemte to år. Her er sælgeren forpligtet til at indestå for salgsgenstanden i den aftalte periode.⁴²

5.2.2 Handelskøb

I relation til obligationsrettens almindelige grundsætninger følger det, at såfremt en køber påtænker at gøre misligholdelsesbeføjelser gældende, skal der gives meddelelse til sælger herom i god tid.⁴³ Endvidere har en køber i handelskøb en pligt til at undersøge den leverede salgsgenstand, jf. KBL § 51. Dersom køber opdager en mangel ved salgsgenstanden, er køber forpligtet til *straks* at reklamere

³⁷ Lookofsky & Ulfbeck, 2024, side 280

³⁸ Ibid., side 281

³⁹ Justitsministeriet, Gennemførelse af forbrugerkobsdirektivet, 2001, side 210

⁴⁰ Ibid., side 138

⁴¹ Forbrugerstyrelsen, 1999, afsnit 6.7.16

⁴² Lookofsky & Ulfbeck, 2024, side 284

⁴³ Ibid., side 107

til sælger efter opdagelsestidspunktet. Hvis reklamationen ikke afgives rettidigt, kan manglen ikke senere gøres gældende overfor sælger, jf. KBL § 52, stk. 1, 2. pkt.

Køber har, som anført tidligere, en pligt efter købelovens § 51 til at undersøge den leverede salgsgenstand. Dog kan mangler fremkomme senere eksempelvis ved brug af genstanden. Dette kaldes skjulte mangler, og disse skal ikke være mulige at opdage ved en sådan undersøgelse, der kræves efter købelovens § 51. Her skal der foretages en undersøgelse, som ordentlig forretningsbrug kræver. Efter købelovens § 52 fastsættes købers ret til at reklamere over skjulte mangler. Disse indbefatter mangler, der er svært konstaterbare, og som næppe kan opdages i købers pligtige undersøgelse ved levering.⁴⁴ Når manglen ved salgsgenstanden er opdaget af køber, er køber forpligtet til at reklamere straks. Meddelelsespligten starter fra det tidspunkt, manglen konstateres. Ved mangler, der bør opdages ved en § 51 undersøgelse, starter fristen for meddelelse fra det tidspunkt, hvor undersøgelsen bør foretages. Dette undersøgelsestidspunkt fastsættes med en vis elasticitet baseret på den enkelte branches særlige forhold og kutyper. Udgangspunktet er dog, når salgsgenstanden er leveret, jf. KBL § 52, stk. 1, 2. pkt.⁴⁵

Den absolutte reklimationsfrist på to år efter købelovens § 54 starter fra varens overgivelse til køber, hvorfor køber kan påberåbe sig misligholdelsesbeføjelser i denne periode. Herunder kan reklimationsfristen forlænges, dersom sælger har påtaget sig at indestå for salgsgenstanden i en længere periode, eller sælger har handlet svigagtigt, jf. KBL § 54, stk. 1.⁴⁶ Ydermere giver de deklaratoriske regler omhandlende handelskøb sælger mulighed for at begrænse købers adgang til reklamation, herunder den absolutte frist samt undersøgelsespligten efter købelovens § 51. Ved sælgers begrænsning af ansvar skal sælger kunne bevise, at køber har villet indgå købet på de aftalte regler. Endvidere vil ensidige standardbestemmelser blive fortolket snævert og imod koncipisten, dersom sælger mangler bevis for købers accept af vilkår, jf. U.1957.254H.⁴⁷

6 Kontrakt- og deliktansvar

Overordnet set forekommer der to ansvarsformer, som har forskellige anvendelsesområder; kontrakt- og deliktansvar. Kontraktansvaret bliver anvendt, såfremt der er indgået en aftale mellem parterne,

⁴⁴ Lookofsky & Ulfbeck, 2024, side 110

⁴⁵ Ibid., side 111

⁴⁶ Ibid., side 114

⁴⁷ Ibid., side 113-115

mens deliktansvaret bliver brugt ved situationer, hvor der typisk ikke foreligger en aftale. Dermed kan man med andre ord sige, at forskellen ligger i, om ansvaret betragtes som i eller uden for kontrakt.⁴⁸ Et eksempel på forskellen i de to ansvarsformer er bevisbyrden. Ved kontraktansvar gælder som udgangspunkt en omvendt bevisbyrde. Her vil det eksempelvis være sælger, der skal bevise sin uskyld for at kunne blive fritaget for ansvar, hvis denne har udført en mangelfuld levering af det aftalte. Modsat forekommer ligefrem bevisbyrde ved deliktansvar, hvor køber skal bevise sælgers culpa for at kunne rette krav mod denne. Yderligere er ansvarsfraskrivelser som udgangspunkt gældende ved kontraktansvar, mens ansvarsfraskrivelse ved deliktansvar ikke er gældende, da der ikke er indgået en kontrakt og dermed en aftale mellem parterne.⁴⁹

En væsentlig forskel i de to ansvarsformer forekommer ved skadelidtes mulighed for retlige reaktionsmulighed. Som tidligere anført, er der ved købelovens anvendelse indgået en gensidig bebyrdende aftale mellem to parter. Såfremt sælger ikke har opretholdt sine forpligtelser i aftalen, ved eksempelvis at levere et produkt, der konstateres mangelfuldt, har køber flere retlige reaktionsmuligheder, som kan gøres gældende overfor sælger.⁵⁰ Køber vil ved genuskøb kunne benytte sig af naturalopfyldelse, hvorved sælger vil blive ansvarlig for, at produktet bliver leveret om og dermed erstattet af et ikke mangelfuldt produkt, som således opfylder sælgers bebyrdende del af aftalen.⁵¹ Køber kan endvidere vælge at kræve købet ophævet eller opfordre til afslag i købesummen, jf. KBL § 43, stk. 1. Muligheden for naturalopfyldelse og ophævelse af købet bliver betegnet som ikke-økonomiske beføjelser, mens krav om erstatning eller nedslag i pris bliver betragtet som økonomiske beføjelser.⁵²

For at køber kan benytte sig af erstatningsbeføjelsen, er det et krav, at der forekommer det rette ansvarsgrundlag, da der skal være hjemmel, før man har krav på erstatning. Derudover komplimenterer de økonomiske beføjelser og de ikke-økonomiske beføjelser hinanden, og en køber vil ved væsentlige mangler kunne gøre brug af begge typer af reaktionsmuligheder. Eksempelvis vil køber kunne kræve købet ophævet samtidig med, at der kan rettes krav om erstatning for det tab, som manglen har påført køber.⁵³

En købers erstatningskrav mod sælger kan være enten positiv opfyldelsesinteresse eller negativ kontraktsinteresse. Den positive opfyldelsesinteresse er betegnet som de erstatningsregler, der fremgår i

⁴⁸ Ulfbeck, 2022, side 17-18

⁴⁹ Ibid., side 18-19

⁵⁰ Lookofsky & Ulfbeck, 2024, side 139

⁵¹ Ibid., side 140

⁵² Ibid., side 169

⁵³ Ibid., side 170

købelovens §§ 23-24, 42-43 samt 80. Disse erstatningskrav har alle til hensigt at dække de økonomiske tab, som køber har lidt, der kan henføres til manglen, og er med til at stille køber, som hvis kontrakten var opfyldt uden manglen.⁵⁴ Modsat positiv opfyldelsesinteresse, vil køber, ved den negative kontraktsinteresse, kræve erstatning i form af udgifter for indgåelsen af aftalen samt udgifter for købers egen forberedelse til kontraktens opfyldelse. Dette vil dermed stille køber som om, at aftalen ikke havde været indgået eller forhandlet, hvorfor køber kræver at blive stillet økonomisk lige med, hvis aftalen ikke var indgået.⁵⁵

I relation til deliktansvar, har skadelidte ikke mulighed for at kræve naturalopfyldelse, positiv opfyldelsesinteresse eller negativ kontraktsinteresse. Ved deliktansvar foreligger der ingen kontrakt mellem skadevolder og skadelidte, hvorfor der nærliggende ikke er et produkt, som kan omleveres. Det er ydermere en forudsætning for positiv opfyldelsesinteresse og negativ kontraktsinteresse, at der foreligger en kontrakt mellem parterne, grundet at skadelidte skal stilles som hvis, at aftalen var opfyldt uden en mangel, eller som om aftalen ikke var indgået. Dermed kan det udledes, at der ingen relevans er ved naturalopfyldelse, positiv opfyldelsesinteresse og negativ kontraktsinteresse, når der er tale om et deliktansvar udenfor aftaleforhold. Ved deliktansvar er udgangspunktet derfor erstatning af en formueforringelse, som kan bestå af enten tingsskade eller personskaade.⁵⁶

I grænseområdet mellem kontraktansvar og deliktansvar findes produktansvaret. Ved salg af et produkt vil tankerne typisk ledes hen mod kontraktregelsættet. Produktansvaret omfatter dog også fysisk skade på personer samt tingsskader, hvilket derimod peger i retning af deliktreglerne. Dette karakteristika har været med til at præge udviklingen af produktansvarsretten gennem tiden, og har ført til udviklingen af produktansvaret som en selvstændig ansvarsform, med både kontraktretlige og deliktretlige træk.⁵⁷

⁵⁴ Lookofsky & Ulfbeck, 2024, side 199

⁵⁵ Ibid., side 199

⁵⁶ Ibid., side 20

⁵⁷ Ulfbeck, 2022, side 225

7 Produktansvar

Betegnelsen produktansvar stammer fra det amerikanske udtryk ”product liability”. Produktansvaret omhandler og defineres som en leverandørs mulige ansvar for en skade, som skyldes et defekt produkt. Herunder omfatter en leverandør producenten af et produkt, men også forhandler, sælger, udlejer, med flere, af produktet.⁵⁸

Produktansvar kan i dansk ret inddeles i to grundlæggende regelsæt, produktansvarsloven og det retspraksisudviklede produktansvar, som indeholder de enkelte led i ovenstående definition samt bestemmelserne og forudsætningerne for, at en leverandør kan ifalde produktansvar.⁵⁹

7.1 Defekt

Efter produktansvarslovens § 5 forekommer der en defekt ved et produkt, når det ikke frembyder den sikkerhed, man med rette kan forvente. Ved vurderingen af, om et produkt ikke frembyder den sikkerhed, som man med rette kan forvente, lægger man ikke vægt på manglende forbrugeregenskaber ved produktet, men blot om produktet lever op til den rette sikkerhed. Der tages udgangspunkt i sikkerheden ved produktet i de brugssituationer, som produktet er tiltænkt til. Dermed vil fejlanvendelse af produktet ikke blive set som en defekt, men i stedet ufornuftig brug af produktet, hvilket ikke giver producenten ansvar.⁶⁰

Ved det retspraksisudviklede produktansvar bliver ordet *farlig* anvendt i forbindelse med defektvurderingen, mens der ved produktansvarsloven bliver brugt ordet *sikkerhed*, når det kommer til vurderingen af, om et produkt er defekt. Børge Dahl m.fl. anslår, at det ikke har nogen betydning, om det er ordet *farlig* eller *sikkerhed*, der bliver brugt, da dette bliver set som to sider af samme sag, og dermed er vurderingen ens i forhold til produktansvarsloven og det retspraksisudviklede produktansvar.⁶¹

Når der skal tages stilling til, om et produkt er defekt, uanset om man benytter produktansvarsloven eller det retspraksisudviklede produktansvar, vil vurderingen af produktet bero på egenskaber, som produktet har, men som en forbruger med rette kan forvente at produktet ikke har. Dette kan eksempelvis være et TV, der går i brand eller en sodavand med glasskår i. Samtidig kan det også bero på

⁵⁸ Andersen M. B., 2021, side 524

⁵⁹ Ulfbeck, 2022, side 237

⁶⁰ Rostock-Jensen, Mikkelsen, & Kvist-Kristensen, 2024, side 171

⁶¹ Rostock-Jensen, Mikkelsen, & Kvist-Kristensen, 2024, side 171, Dahl, Rønne, & Levy, J1990.145, Produktansvar, 1990

egenskaber, som produktet ikke har, men som en forbruger med rette kan forvente, at produktet har. Dette kan eksempelvis være imprægnering til sko, der ikke har den beskyttende effekt eller en airbag cykelhjelme, der ikke folder sig ud.⁶²

Det er dog ikke alle egenskaber, der gør et produkt defekt, blot fordi det er til fare for forbrugerens ting eller personens sikkerhed. Det essentielle er dermed, om forbrugeren burde forvente den opståede fare og manglende sikkerhed. Defektvurderingen vil således blive foretaget ud fra sædvanlig brug af produktet, som dette er tiltænkt til, og man ser bort fra fejlagtig anvendelse af produktet, som bliver anset som ufornuftig.⁶³

Omvendt skal en producent også have in mente, hvad en forbruger kan forvente, at produktet kan bruges til, og der skal således tages hensyn til, hvad produktet påregneligt kan benyttes til af forbrugeren. Forkert brug af produktet vil som udgangspunkt føre til ansvarsfrihed. Alligevel skal producenten forvente, at en forbruger vil kunne bruge produktet på en atypisk måde, og producenten skal dermed fremstille produktet på en måde, at det ikke kan volde skade ved en sådan brug.⁶⁴ Her kan et eksempel være tøjdyr til børn, hvor producenten på bedst mulig vis skal benytte materiale, der ikke er skadeligt, hvis det kommes i munden, da det har en vis forventelighed, at produktet kan ende med at tages i munden.

Forbrugerens forventelige brug af produktet er blevet efterprøvet gennem flere sager ved domstolene. I dommen U.2013.480H havde skadelidte sagsøgt producenten af en dyknagle, som påførte sagsøger skade ved anvendelse, da han brugte produktet til at slå et greb ud af en garageport. Højesteret frifandt producenten og begrundede dette med, at en dyknagle ikke er tiltænkt til denne brug. Skadelidtes anvendelse blev dermed anset som ufornuftig, og skadelidte burde have indset risikoen for skade ved denne anvendelse. Dermed mente Højesteret, at skadelidtes anvendelse af produktet ikke var forventelig, og at det ikke var en brug af produktet, som producenten skulle forvente af sine forbrugere.

Der kan være flere årsager til en defekt, hvorfor der ofte bruges tre betegnelser til at kategorisere typer af fejl; *fabrikations-*, *konstruktions-* og *instruktionsfejl*. Disse betegnelser foretager ikke nogen subjektiv culpavurdering, men bruges kun til den objektive konstatering af, hvad der er årsagen til en defekt.⁶⁵

⁶² Rostock-Jensen, Mikkelsen, & Kvist-Kristensen, 2024, side 171

⁶³ Ibid., side 172

⁶⁴ Ibid., side 188

⁶⁵ Ibid., side 169-170

Når der forekommer en defekt ved enkelte produkter, er dette kategoriseret som en *fabrikationsfejl*. Dette forudsætter, at defekten er et specialtilfælde ved enkelte produkter, og defekten dermed ikke er generel for produktionen af produktet, som i almindelighed er fejlfri.⁶⁶ Dette fremkommer i dommen U.2018.2448, hvor der er tale om en fabrikationsfejl ved en kummefryser. Dommen omhandlede en brand, der opstod i en lejlighed, hvorefter der blev påført skade på selve lejligheden samt underboens lejlighed. Efterfølgende blev der foretaget en undersøgelse af branden af Dansk Brand- og sikringsteknisk Institut, hvorefter det blev konstateret, at der havde været voldsom varme i fryseren, og branden med 75% sandsynlighed var opstået inde i fryseren. Sagsøgte havde forgæves forsøgt at få en identisk fryser til at brænde, hvilket dermed indikererede, at der ikke var nogen konstruktionsfejl generelt ved produktionspartiet, men at der var tale om en fabrikationsfejl, da defekten var et særtilfælde ved det enkelte produkt, mens produktionen i øvrigt var fejlfri. Sagsøgte blev i første omgang frifundet i byretten, men efterfølgende dømt erstatningsansvarlig i landsretten, da en skønsmand understøttede Dansk Brand- og sikringsteknisk Instituts konklusion om, at branden med størst sandsynlighed var opstået i fryseren, og at der ved brandundersøgelsen ikke var spor efter anden brandårsag. Landsretten vurderede som følge heraf, at sagsøgte var ansvarlig for branden, samt at der var tale om en fabrikationsfejl i kummefryseren.

Konstruktionsfejl forekommer, når defekten omfatter et helt produktionsparti og ikke et enkelt produkt. Dermed kigger man på, om produktionen af produkterne lever op til, og er produceret på baggrund af, tidens tekniske og videnskabelige niveau.⁶⁷ Der forekommer en konstruktionsfejl i dommen U.2015.2455H, hvor Højesteret vurderede, at hele produktionen af produktet var udsat for en defekt. Dommen omhandlede en friturekoger, der brød i brand og forårsagede brand i en grillpavillon. Branden opstod, da en medarbejder efter rengøring havde samlet friturekogerens forklap og imod instruktionen. Producenten havde i manualen og instruktionen til rengøring af friturekogerens advaret imod at samle produktet forklap, da dette kunne forårsage brand. Højesteret vurderede dog, at producenten burde have indset risikoen for, at friturekogerens kunne blive samlet forklap, da den ifølge manualen skulle rengøres ugentligt. Derudover fandt en skønsmand, at friturekogerens ukompliceret kunne være konstrueret på en sådan måde, at den ikke kunne antænde ved forkert samling af brugeren. Højesteret fandt derfor producenten erstatningsansvarlig, samt vurderede tilfældet som værende en konstruktionsfejl, da defekten omhandlede konstruktionen af hele produktpartiet af denne type friturekoger.

⁶⁶ Rostock-Jensen, Mikkelsen, & Kvist-Kristensen, 2024, side 170

⁶⁷ Ibid., side 170

Yderligere kan der forekomme en *instruktionsfejl*, hvis defekten skyldes oplysninger, som følger med produktet. Dette kan være i tilfælde af, at oplysninger, eller mangel heraf, til produktet har bevirket en fare, samt hvis oplysningerne til forbrugeren ikke har været tilstrækkelige.⁶⁸ Instruktionsfejl fremgår eksempelvis i dommen U.1994.53H. Dommen omhandlede et komfur, der faldt ned fra en sokkel, som var monteret af en forbruger, og påførte herved personskaade på forbrugeren. Producenten af komfuret havde i deres vejledning og manual til komfuret henvist til at bruge tippesikringen, men havde ikke advaret imod at placere komfuret på en sokkel uden at sikre sig imod, at dette kunne glide ud over kanten. Højesteret vurderede derfor, at producenten skulle have advaret herom i manualen tilhørende komfuret, og der var således tale om en instruktionsfejl fra producenten, som blev pålagt ansvar og erstatning.

7.2 Produktansvarsloven

Produktansvarsloven, som forkortes PAL, blev implementeret i Danmark og trådte i kraft d. 10. juni 1989, på baggrund af EU-direktivet, 85/374/EØF, fra d. 25. juli 1985 vedrørende produktansvar.⁶⁹ Baggrunden for produktansvarsdirektivet, som er et totalharmoniseringsdirektiv⁷⁰, var en fælles enighed blandt de vesteuropæiske lande om, at medlemsstaterne skulle koordinere reguleringen af produktansvar, da der efter 2. verdenskrig var stor udvikling i samhandlen blandt medlemsstaterne.⁷¹ Det fremgår af direktivets præambel, at formålet var at opnå ensartede regler i EU angående produktansvar. Det fandtes, at de uoverensstemmende regler blandt medlemsstaterne ville være konkurrenceforvridende, hæmme den frie varebevægelse samt give forskellig forbrugerbeskyttelse, alt efter staten man opererede i, hvilket man ønskede at modarbejde.⁷²

Efter ikrafttrædelsen af produktansvarsdirektivet har Kommissionen løbende aflagt rapport angående direktivets virkning. Den seneste rapport blev aflagt d. 7. maj 2018, og Kommissionen lægger i denne vægt på, at der er sket store ændringer i samfundet og produktudviklingen, siden direktivet blev indført.⁷³ Kommissionen påtaler især den store forskel i digitalisering, internet samt kunstig intelligens. På trods af de store ændringer i samfundet konkluderer Kommissionen, at produktansvarsdirektivet

⁶⁸ Rostock-Jensen, Mikkelsen, & Kvist-Kristensen, 2024, side 170

⁶⁹ Andersen M. B., 2021, side 528

⁷⁰ Ulfbeck, 2022, side 237

⁷¹ Rostock-Jensen, Mikkelsen, & Kvist-Kristensen, 2024, side 23

⁷² Ibid., side 27

⁷³ Ibid., side 59

fortsat har stor virkning, og har en passende og tilstrækkelige effekt på produktansvarsområdet, som det ønskes at direktivet opnår.⁷⁴

Produktansvarsloven omhandler alle produkter, der er bragt i omsætning af en producent efter lovens ikrafttrædelse, jf. PAL § 17. Produktansvarslovens anvendelsesområde omhandler dermed det direktivbaserede ansvar.⁷⁵ For at kunne behandle produktansvarsloven, er det vigtigt at understrege anvendelsesområdet heraf. Det fremgår af produktansvarslovens kapitel 1, at loven gælder for det erstatningsansvar, der påfalder både en *producent* og en *melleghandler*, når der er sket en *skade* grundet en *defekt* ved et *produkt*, som en producent eller en melleghandler har bragt til omsætning, jf. PAL § 1.⁷⁶ Det er herved essentielt at definere de begreber, som fremgår i produktansvarslovens § 1. For at kunne benytte sig af produktansvarsloven skal det således fastslås, om en given sag falder indenfor definitionerne af *producent* og *melleghandler*, *skade*, *defekt*, samt *produkt*.

Ifølge produktansvarsloven er en *producent* den, som fremstiller et færdigt produkt, et delprodukt eller en råvare. Yderligere er en producent den, som udvinder eller indsamler et naturprodukt, eller den, der med sit navn, logo eller på anden måde udgiver sig for at være producent af produktet, jf. PAL § 4. Det fremgår desuden af produktansvarslovens § 4, stk. 2, at en producent ligeledes er den, som i erhvervsøjemed indfører et produkt til EU med henblik på videresalg, udlejning, leasing eller anden form for omsætning. En *melleghandler* er defineret som den, der bringer et produkt i omsætning i erhvervsøjemed uden at falde under definitionen af producent, jf. PAL § 4, stk. 3. Yderligere vil en melleghandler blive anset som producent, såfremt skadelidte ikke kan konstatere, hvem der har produceret produktet, hvis det er produceret i EU, eller hvem, der har indført et produkt til EU, hvis det er produceret udenfor EU, jf. PAL § 4, stk. 4. I en sådan situation, som følger af produktansvarslovens § 4, stk. 4, vil en melleghandler, inden for rimelig tid, kunne oplyse skadelidte om navn og adresse på den reelle producent eller importør. Dette vil fritage melleghandleren for at blive anset som producent, jf. PAL § 4, stk. 5. Det fremgår yderligere af produktansvarslovens § 4, stk. 5, at den, som melleghandleren henviser til, skal være hjemhørende i EU, før dette vil være gældende.

Endvidere fremgår det af produktansvarsloven, at en *skade* omhandler både personskade samt skade på ting, jf. PAL § 2, stk. 1. Dermed kan det udledes, at loven kun finder anvendelse ved tingsskade, og ikke ved rent formuetab, jf. Karnovs note til produktansvarslovens § 2, stk. 1, 2. pkt. Definitionen

⁷⁴ Rostock-Jensen, Mikkelsen, & Kvist-Kristensen, 2024, side 60

⁷⁵ Ulfbeck, 2022, side 237

⁷⁶ Ibid., side 238

af tingsskade kan betegnes som værende, når der foretages en målbar ændring af negativ karakter på en ting. Det samme gøres gældende ved personskader, såfremt ændringen kan konstateres at have haft en negativ forandring på personen, jf. U.2021.1811H. Yderligere er tab af elektronisk data også omfattet af skadesbegrebet, hvorfor dette indgår under produktansvarsloven, da det anses som en fysisk forandring, jf. ET.2011.85.

Som følge af produktansvarslovens § 2, stk. 2, finder loven ikke anvendelse ved skader på det defekte produkt selv. Den omhandler kun personskader og skader på private forbrugerting, som er brugt i overensstemmelse hermed af skadelidte. Ydermere omfatter loven ikke erhvervstingsskader.⁷⁷

Angående *defekt*, fremgår det af produktansvarslovens § 5, at denne vurdering foretages ud fra produktets markedsføring, anvendelsen af produktet, som med rimelighed kan forventes, samt tidspunktet produktet er bragt i omsætning. Med disse omstændigheder i betragtning vil der være tale om en defekt, når et produkt ikke frembyder den sikkerhed, som man med rette kan forvente af produktet, jf. PAL § 5, stk. 1. Endvidere vil der ikke være tale om en defekt alene på baggrund af, at der senere er blevet bragt et bedre produkt til omsætning, jf. PAL § 5, stk. 2. Ved et sådan tilfælde skal der foretages en defektvurdering af det ældre produkt, hvor der vurderes, hvad man med rette kunne forvente af dette produkt. Dét, at der er bragt et nyt produkt i omsætning, som ikke har samme fejl, gør således ikke alene, at der på baggrund heraf kan konstantes, at det ældre produkt har en defekt.⁷⁸

I produktansvarslovens forstand anses et *produkt* som enhver løsøregenstand, hvad enten der er tale om et forarbejdet produkt eller naturprodukt, uagtet om dette er inkorporeret i en anden genstand, jf. PAL § 3. Tjenesteydelser er dermed ikke en del af produktansvarsloven, da dette ikke kan defineres som en løsøregenstand og ikke indgår under produktansvarslovens betegnelse af et produkt.⁷⁹ Yderligere er fast ejendom som udgangspunkt ikke omfattet af produktansvarslovens definition af et produkt, hvilket fremhæves i NCC-dommen, som behandles under afsnit 9.5.1. En del af en fast ejendom kan dog være omfattet af loven, hvis der er tale om et bestemt element, som er skyld i en skade. Sådanne tilfælde kan eksempelvis forekomme, hvis en skade kan henføres til at være forårsaget af et bestemt bygningselement i den faste ejendom.⁸⁰

⁷⁷ Rostock-Jensen, Mikkelsen, & Kvist-Kristensen, 2024, side 138

⁷⁸ Ibid., side 189

⁷⁹ Ibid., side 156

⁸⁰ Ibid., side 156

Det er dermed essentielt at foretage de ovenstående vurderinger for at kunne afgøre, om produktansvarsloven finder anvendelse, og om der i denne lovs forstand er tale om et ansvar og erstatning.

Det følger ydermere af produktansvarsloven § 12, at der ikke kan ansvarsfraskrives, hvorfor loven ikke kan fraviges til skade for skadelidte eller den, som indtræder i skadelidtes krav. Endvidere fremgår reglerne om forældelse i produktansvarslovens § 14, som bestemmer, at produktansvarslovens ansvar og erstatning forældes efter reglerne i forældelsesloven, jf. PAL § 14, stk. 1. Der forekommer således en forældelsesfrist på 3 år fra, at skadelidte indså eller burde have indset skaden, defekten og producentens identitet.⁸¹ Yderligere er den absolutte frist for forældelse 10 år. Dette bevirker, at en producent ikke kan gøres erstatningsansvarlig efter 10 år fra, at producenten har bragt produktet i omsætning, jf. PAL § 14, stk. 2. Dette fremhæves eksempelvis i dommen FED2020.239, hvor et TV brød i brand og påførte tingskade på en ejendom. Heri fremgår det, at en skønsmand vurderede, at der ikke var tale om almindelig slitage eller egen skyld fra skadelidte, hvorfor TV'et blev vurderet defekt fra produktionen. Det bliver konstateret, at TV'et på skadestidspunktet var 9,5 år gammelt, og derfor endte TV producenten med at blive erstatningsansvarlig overfor skaderne, som branden havde påført.

7.3 Det retspraksisudviklede produktansvar

Det retspraksisudviklede produktansvar, som forkortes RUP, tager udgangspunkt i de almindelige erstatningsretlige regler og er baseret på retspraksis.⁸² For at der foreligger produktansvar efter det retspraksisudviklede produktansvar, skal der være tale om skader på andet end det defekte produkt selv, og yderligere er det retspraksisudviklede produktansvar gældende ved person-, forbrugertings- samt erhvervstingskade.⁸³

I det retspraksisudviklede produktansvar skal den pågældende skade være forårsaget af et produkt. Begrebet produkt er ifølge det retspraksisudviklede produktansvar ikke begrænset, og er gældende for såvel løsøre, tjenesteydelser samt fast ejendom.⁸⁴ Derved er der en betydelig forskel mellem produktansvarsloven og det retspraksisudviklede produktansvar, hvad angår produktbegrebet, da blandt andet tjenesteydelser ikke betragtes som værende en del af produktansvarsloven. I tilfælde af, at der

⁸¹ Dahl & Møgelvang-Hansen, Lovbekendtgørelse 2007-03-20 nr. 261 om produktansvar, note 145

⁸² Rostock-Jensen, Mikkelsen, & Kvist-Kristensen, 2024, side 86

⁸³ Ibid., side 87

⁸⁴ Ibid., side 87

opstår en skade, eksempelvis efter en håndværkers arbejde på en bygning, vil dette betyde, at der kun vil være ansvar efter produktansvarsloven, hvis skaden er henført til materialebrugen. Det følger af det retspraksisudviklede produktansvar, at der kan foreligge ansvar herefter, uagtet om årsagen til skaden er grundet udførelsesfejl fra håndværkerens arbejde eller materialebrugen.⁸⁵ Yderligere vil ansvarssubjektet ved det retspraksisudviklede produktansvar være producenten af det skadevoldende produkt. Skadelidte vil efter det retspraksisudviklede produktansvar kunne rette et erstatningsansvar direkte til producenten af produktet. Endvidere vil skadelidte kunne rette et krav mod flere led i omsætningskæden, og et krav kan derfor også rettes mod en detailhandler, grossist eller udlejer, som alle vil blive betragtet som en mellemhandler.⁸⁶

I relation til defektbegrebet ved det retspraksisudviklede produktansvar må dette antages at være efter den samme definition, som der fremgår i produktansvarslovens § 5.⁸⁷ Dermed anses et produkt i det retspraksisudviklede produktansvar som defekt, når det ikke frembyder den sikkerhed, som med rette kan forventes.

Det retspraksisudviklede produktansvar tager udgangspunkt i de almindelige erstatningsretlige regler, hvorfor det er en betingelse, at skadelidte kan bevise, at skadevolder har handlet med culpøs adfærd. Dette er heraf ligeledes gældende ved det retspraksisudviklede produktansvar.⁸⁸ Ydermere er det de almindelige forældelsesfrister, der er gældende ved det retspraksisudviklede produktansvar ligesom ved produktansvarsloven. Det er den almindelige forældelsesfrist på 3 år samt den absolutte frist på 10 år, som er gældende ved det retspraksisudviklede produktansvar. Herved gælder den 3-årige frist fra, at skadelidte indså eller burde have indset skaden, defekten og producenten identitet, og den 10-årige gælder fra, at producenten har bragt produktet i omsætning.⁸⁹

I det retspraksisudviklede produktansvar forekommer der ikke nogen begrænsning i henhold til ansvarsfraskrivelser.⁹⁰ Producenten kan som følge heraf aftale sig til ansvarsfraskrivelser, når man befinder sig indenfor det retspraksisudviklede produktansvar, modsat produktansvarsloven, hvor det ikke er muligt at ansvarsfraskrive til ugunst for skadelidte. For at en ansvarsfraskrivelse anses for gældende, skal denne være aftalt mellem parterne, hvorfor den kun er gældende ved kontraktforhold

⁸⁵ Rostock-Jensen, Mikkelsen, & Kvist-Kristensen, 2024, side 88

⁸⁶ Ibid., side 95

⁸⁷ Ibid., side 98-99

⁸⁸ Ibid., side 98

⁸⁹ Ibid., side 106-107

⁹⁰ Ibid., side 107

mellem parterne og ikke ved en eventuel tredjemands krav.⁹¹ Det er endvidere et krav, at ansvarsfraskrivelsen er fremhævet eller forhandlet forud for aftalens indgåelse, så begge parter er indforstået med fraskrivelsens betydning og retsvirkning. Det kan være tilstrækkeligt blot at medsende ansvarsfraskrivelsen med sine standardbetingelser, hvis parterne tidligere har handlet med de samme betingelser, men de skal dog ikke være for vidtrækkende eller særligt bebyrdende.⁹² Det fremgår af retspraksis, at sådanne ansvarsfraskrivelser skal fremhæves tilstrækkeligt og medsendes eller drøftes, før de er gældende, samt at det er ikke nok blot at henvise til ansvarsfraskrivelsen, som en generel leveringsbetingelse, jf. U.2017.2272V.

7.3.1 Sammenligning af anvendelsesområderne

Anvendelsesområdet for både produktansvarsloven og det retspraksisudviklede produktansvar inkluderer forbrugertingsskade og personskaade, mens det retspraksisudviklede produktansvar er alene om at behandle erhvervstingsskader samt tjenesteydelser. Forbrugertingsskader dækkes teoretisk af både produktansvarsloven og det retspraksisudviklede produktansvar, dog vil produktansvarsloven skulle benyttes ved sådanne skader, da denne er implementeret på baggrund af et totalharmoniseringsdirektiv. Som følge heraf skal produktansvarsloven benyttes i disse tilfælde for at efterkomme EU's ønske om fælles produktansvarsregler medlemsstaterne imellem. I praksis bliver produktansvarsloven således brugt ved personskader og forbrugertingsskader i tilfælde af, at en sag kan henføres til definitionerne af disse begreber i henhold til produktansvarsloven, mens det retspraksisudviklede produktansvar anvendes ved tjenesteydelser samt erhvervstingsskader, da disse falder uden for produktansvarslovens anvendelsesområde.

Uagtet forskellen i anvendelsesområdet ved produktansvarsloven og det retspraksisudviklede produktansvar, regulerer begge regelsæt ikke, som omtalt forinden, skade på selve det defekte produkt. Afgrænsningen mellem produktansvarsretten og køberetten vil således være den samme, hvad enten der er tale om produktansvarsloven eller det retspraksisudviklede produktansvar, da det netop er ved skade på selve det defekte produkt samt sondringen mellem ingrediens- og komponenttilfælde, at sammenligningen til det køberetlige mangelsbegreb er relevant.⁹³

⁹¹ Rostock-Jensen, Mikkelsen, & Kvist-Kristensen, 2024, side 107

⁹² Ibid., side 107-108

⁹³ Schønbeck, Produktansvar, 2015, side 30

8 Ingrediens- og komponenttilfælde

Ordet ingrediens er af latinsk oprindelse og betyder ”gå ind” eller ”indgå”, og af den danske ordbog fremgår det, at en ingrediens anses som værende en bestanddel, som indgår i fremstillingen af eksempelvis mad eller medicin sammen med andre bestanddele.⁹⁴ Ordet komponent er ligeledes af latinsk oprindelse og betyder ”sætte sammen”, og af den danske ordbog forstås en komponent som værende en del eller et led, der indgår i en større sammensat helhed med en bestemt funktion.⁹⁵ Ordene ”ingrediens” og ”komponent” har derved forskellige anvendelser og betydninger, men der forekommer dog stadig visse ligheder og fællestræk. Både ingredienser og komponenter kan anses som værende en del af en helhed, da de begge indgår i en del af noget større. Begge bidrager således til opbygningen af en større enhed, hvad end det angår sammensætningen af en maskine eller en kage. Sondringen mellem, hvorvidt der er tale om en ingrediens eller komponent, er særlig relevant i tilfælde, hvor den solgte genstand indblandes eller indgår som en bestanddel i et produkt, og genstanden efterfølgende forvolder skade på slutproduktet eller dele heraf.⁹⁶ Der kan i disse situationer opstå nogle vanskelige tilfælde ved vurdering af, hvorvidt der er sket skade på færdigvareproduktet selv eller andet. Dette er væsentligt, da produktansvarsreglerne kun finder anvendelse på andet end det defekte produkt selv, jf. PAL § 2, stk. 2, sidste pkt. Dette angår både de tilfælde, hvor slutproduktet er produceret af den samme, samt de tilfælde hvor slutproduktet er samlet eller leveret af en anden end producenten af den defekte genstand.⁹⁷ Det overordnede spørgsmål i disse tilfælde er, hvorvidt den skadelidte part skal rejse sit erstatningskrav efter produktansvarsreglerne eller efter de køberetlige mangelsregler. Det er som udgangspunkt de køberetlige mangelsregler, der finder anvendelse, hvis der er tale om en ingrediens. Modsætningsvist er det som udgangspunkt produktansvarsreglerne, der finder anvendelse, hvis der er tale om en komponent. Da det omfatter to forskellige ansvarskategorier, kan det have væsentlig betydning for parterne, om skadesituationen bedømmes efter mangelsreglerne eller produktansvarsreglerne.⁹⁸

I de fleste tilfælde er det ligetil at fastslå, om der foreligger skade på slagsgenstanden selv eller andet. Som det fremgår i det ovenstående afsnit 7.1, omhandlende dom U.1994.53H, blev en producent af komfurer ansvarlig for instruktionsfejl, efter sagsøger kom til skade som følge af, at komfuret faldt

⁹⁴ Litteraturselskab, Den Danske Ordbog, u.d.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Andersen J. P., 1999, side 299

⁹⁷ Dirksen, 2013, side 417

⁹⁸ Andersen J. P., 1999, side 299

ned fra sin sokkel. I dommen betvivles det ikke, at erstatningskravet skal vurderes efter produktansvarsloven, da der er tale om en personskaade. Det er dog ikke kun i tilfælde omhandlende personskaade, at det kan forekomme umiddelbart ligetil at afgøre, om sagen skal vurderes efter reglerne om produktansvar, men også ved en lang række af tingsskader.⁹⁹ Et eksempel herpå kunne være, hvis en termostat i en fryser ikke virker, hvilket resulterer i, at alle frostvarerne tør op og rådner. Produktansvar er således kendetegnet ved, at der opstår skade på andet end det defekte produkt selv, og i ovenstående tilfælde anfægtes det ikke, at det er produktansvarsreglerne, som erstatningskravet skal vurderes efter.¹⁰⁰

I andre skadessituationer kan sondringen mellem, hvorvidt det er de køberetlige regler eller de produktansvarsretlige regler, der skal anvendes, være vanskeligere at fastslå. Dette gælder hovedsageligt tilfælde, hvor produktet er sammensat af flere produkter, og et af de integrerede produkter forvolder skade på slutproduktet.¹⁰¹ Her sondres mellem ingrediens- og komponenttilfælde. Det er væsentligt for producenterne af et produkt at have for øje, hvorvidt de producerer et produkt, der indgår som en komponent eller ingrediens, da det er afgørende for, om eventuelle erstatningskrav skal bedømmes som et produktansvar eller mangelsansvar.¹⁰² Hvorvidt forholdet skal betragtes efter de køberetlige mangelsregler eller reglerne om produktansvar kan således udgøre en betydelig forskel for skadelidte, hvilket tydeliggøres i forbindelse med forældelsesreglerne. Som tidligere anført gælder en tidsmæssig grænse på 2 år for, hvor længe sælger kan blive mødt med mangelsindsigelser, jf. KBL §§ 54 og 83, ved henholdsvis handelskøb og forbrugerkøb. Er der derimod tale om produktansvar, der falder indenfor produktansvarsloven eller det retspraksisudviklede produktansvar, bestemmes forældelsen efter en 3-års-regel og en 10-års-regel, jf. PAL § 14, stk. 1, efter reglerne i forældelsesloven. Skadelidte har således en interesse i at kunne påberåbe sig produktansvarsreglerne frem for de køberetlige regler.¹⁰³

Sondringen mellem ingrediens- og komponenttilfælde har ikke været klart fastlagt med absolutte retningslinjer i retspraksis.¹⁰⁴ Børge Dahl anfører, at vurdering af, om der foreligger et ingrediens- eller komponenttilfælde, skal fastslås ud fra, hvorvidt det skadevoldende produkt udgør en sådan væsentlig, integreret og teknisk uadskillelig del af det beskadigede produkt, at der ikke kan skelnes mellem

⁹⁹ Justitsministeriet, Betænkning; 2008 nr. 1502 om Visse køberetlige regler om sikkerhedsmangler, 2008, side 30

¹⁰⁰ Andersen J. P., 1999, side 299

¹⁰¹ Justitsministeriet, Betænkning; 2008 nr. 1502 om Visse køberetlige regler om sikkerhedsmangler, 2008, side 30

¹⁰² Ulfbeck, 2022, side 256

¹⁰³ Ibid., side 252

¹⁰⁴ Andersen J. P., 1999, side 301

dem. Desto nemmere det rent økonomisk og teknisk er at adskille det skadevoldende produkt fra slutproduktet, desto mere tyder på, at skaden på slutproduktet kan betegnes som et komponenttilfælde. Er det derimod ikke muligt at skelne det skadevoldende produkt fra det beskadigede produkt, betegnes skaden som værende et ingrediensstilfælde.¹⁰⁵

I den ene ende af spektret forekommer de rene komponenttilfælde. Et eksempel, der kan nævnes herpå, er en defekt motor på et skib, som resulterer i skader på skibet som helhed. Det skadevoldende produkt er her ikke integreret i færdigvareproduktet, men alene en bestanddel koblet sammen med det færdige produkt.¹⁰⁶ Ved komponenttilfælde forstås således, at det skadevoldende produkt alene skal være sammenkoblet med færdigvareproduktet uden at være en integreret del af det. Her anses komponenten for værende et selvstændigt produkt, da det er muligt økonomisk og teknisk at adskille denne komponent fra slutproduktet.¹⁰⁷

Ingrediensstilfælde vedrører modsætningsvist de tilfælde, hvor køber anvender det skadevoldende produkt i en så tæt sammenhæng, at det smelter sammen med færdigvareproduktet. Selvom det skadevoldende produkt ”forurener” hele produktet, betragtes det ikke som om, at det ene produkt har forvoldt skade på det andet produkt, da det nu ses som værende ét samlet produkt.¹⁰⁸ Et eksempel herpå kunne være vand, som er inficeret, der efterfølgende fryses til isterninger, hvorved isterningerne også bliver inficeret. I dette tilfælde er vandet, som er den oprindelige råvare, blevet transformeret til en ny råvare, som i dette tilfælde er isen. Der er således her tale om et omdannelsestilfælde, hvor produktet fremgår i en ny skikkelse, hvorfor produktet derved ikke har forvoldt skade på andet end sig selv.¹⁰⁹ Ydermere behandles sammenblandingstilfælde også som ingrediensstilfælde. Et eksempel herpå er Cementa-dommen, som omhandler en skade på nogle facadeelementer, som følge af at cementen, der blev anvendt, ansås som værende defekt. Hertil fandt Højesteret, at der var tale om et ingrediensstilfælde, da den anvendte cement var et uadskilleligt produkt i facadeelementerne. Dommen beskriver et sammenblandingstilfælde, hvor ét produkt principielt påvirker et andet, dog er det skadevoldende produkt blevet en så integreret del af det skadede produkt, at det ikke kan identificeres som værende et selvstændigt produkt. Dommen begrundes dermed ikke et produktansvarskrav, men i stedet et køberetligt mangelskrav.¹¹⁰ Cementa-dommen behandles senere i afsnit 9.2.6.

¹⁰⁵ Dahl, Rønne, & Levy, J1990.145, Produktansvar, 1990, side 173, Andersen J. P., 1999, side 301

¹⁰⁶ Ulfbeck, 2022, side 256

¹⁰⁷ Dahl, Rønne, & Levy, J1990.145, Produktansvar, 1990, side 173, Andersen J. P., 1999, side 301

¹⁰⁸ Ulfbeck, 2022, side 261

¹⁰⁹ Ibid., side 261

¹¹⁰ Ibid., side 262

I forbindelse med sammenblandingstilfælde, som er beskrevet i overstående Cementa-dom, opstår spørgsmål om, hvor grænsen går mellem ingrediens- og komponenttilfælde i de situationer, hvor der ikke er en høj integrationsgrad mellem det skadevoldende produkt og det skadede produkt.¹¹¹ Der er ikke tale om en skarp afgrænsning, men i stedet en glidende skala. Når grænsen mellem ingrediens- og komponenttilfælde skal drages i praksis, anføres det af John Peter Andersen, at der tages udgangspunkt i teoriens udsagn om de tekniske og økonomiske adskillelsesmuligheder for produktet. Disse udsagn anvendes som hjælpeskriterier for at vurdere sværhedsgraden ved at frigøre det skadevoldende produkt fra det skadede produkt.¹¹² Det påpeges dog af John Peter Andersen, at det økonomiske og tekniske kriterium ikke altid vil pege i samme retning. I visse tilfælde kan det forekomme teknisk enkelt at adskille det defekte produkt fra slutproduktet, men økonomisk vil dette ikke være begrundet, da det vil være langt mere økonomisk forsvarligt at fremstille et nyt og ikke fejlbehæftet produkt.¹¹³ I sager, hvor forholdet mellem det skadevoldende produkt og det skadede slutprodukt skal kategoriseres som værende et ingrediens- eller komponenttilfælde, og således være omfattet af enten det erstatningsretligt produktansvar eller køberetligt mangelsansvar, kan det udledes fra retspraksis, at domstolene i nogle tilfælde har været lydhøre overfor teorien om den principielle adskillelsesmulighed.¹¹⁴ Dette adskillelseskriterium blev anvendt i Medierørsdommen, U.1999.255H¹¹⁵, der behandles under afsnit 9.2.4.

8.1 Omsætningskæden

Det følger af produktansvarslovens § 3, at der ved et produkt forstås enhver løsøregenstand, *"uanset om genstanden er indføjet som en bestanddel af en anden løsøregenstand eller en fast ejendom."* Det samme er gældende efter de i retspraksis udviklede regler.¹¹⁶ I produktansvarsdirektivets (85/374EØF) artikel 2, i den engelske version, benyttes ordvalget: *"(...) even though incorporated into another movable or into an immovable."* Affattelsen af loven lægger sig derved næsten parallelt op ad kildebestemmelsen i produktansvarsdirektivet. I tilfælde af, at en leverandør leverer en komponent, der indsættes i et færdigvareprodukt, som efterfølgende forvolder skade på noget andet eller

¹¹¹ Ulfbeck, 2022, side 262

¹¹² Andersen J. P., 1999, side 302

¹¹³ Ibid., side 302

¹¹⁴ Ibid., side 302

¹¹⁵ Ulfbeck, 2022, side 263

¹¹⁶ Rostock-Jensen, Mikkelsen, & Kvist-Kristensen, 2024, side 87

personer, kan tabet således kræves erstattet efter produktansvarsreglerne, såfremt de almindelige betingelser for erstatning er opfyldt.¹¹⁷ Skadelidte vil tillige her kunne rette sit krav mod færdigvareproducenten og andre eventuelle led i omsætningskæden, jf. PAL §§ 10 A og 11, stk. 1. Foreligger der et tilfælde, hvor den defekte komponent kun forvolder skade på færdigvareproduktet, hvori denne indgår, og hvor der er flere led i omsætningskæden, forekommer en vanskeligere vurdering.¹¹⁸

Som følge af produktansvarslovens § 2, stk. 2, sidste pkt. omfatter loven ikke skader på det defekte produkt selv. I de tilfælde hvor en komponent leveres af en leverandør, hvor denne indsættes i færdigvareproduktet af en producent, og komponenten efterfølgende forvolder skade på færdigvareproduktet, skal det således vurderes, hvorvidt der er sket skade på noget andet end selve produktet. Yderligere skal det vurderes, hvorvidt skadelidte kan rejse et produktansvarskravet mod producenten af færdigvareproduktet eller leverandøren af den defekte genstand, eller begge.¹¹⁹ Et eksempel kunne være en bil, hvor bremserne svigter og som følge heraf forårsager skade på bilen. Hertil kan man anføre, at der ikke er sket skade på andet end bilen selv som er færdigvareprodukt, og at produktansvarsreglerne således ikke finder anvendelse. Modsætningsvist kan det anføres, at der er sket skade på noget andet end færdigvareproduktet, da bremserne, som er den indsatte komponenten, har forvoldt skade på andet end sig selv, og derved vil der kunne rejses et produktansvarskrav mod leverandøren af bremserne. Disse tilfælde er i den juridiske litteratur blevet betegnet som selvbeskadigelsestilfælde.¹²⁰ Der har i dansk ret været tvivl om, hvorvidt disse selvbeskadigelsestilfælde alene skulle afgøres på grundlag af de køberetlige mangelsregler, eller om skadelidte også kunne påberåbe sig produktansvarsreglerne.¹²¹ Af forarbejderne til produktansvarsloven foreligger en betragtning om dette spørgsmål, der kan bidrage til afgrænsning mellem produktansvarsreglerne og de køberetlige mangelsregler.

Produktansvarsloven blev til på baggrund af Rådets direktiv 85/374/EØF af 25. juli 1985 *om tilnærmelser af medlemsstaterne administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om produktansvar*, som skulle implementeres i medlemsstaterne lovgivning. I direktivet anføres følgende om produktets selvbeskadigelse: "*Ved skade i artikel 1 forstås: skade på eller ødelæggelse af en anden ting end selve det defekte produkt (...)*", jf. artikel 9, litra b. Der blev fremsat fire lovforslag i forbindelse med vedtagelsen af produktansvarsloven, hvortil alle havde den samme formulering af § 2, stk. 2, sidste pkt.:

¹¹⁷ Andersen J. P., 1999, side 301

¹¹⁸ Ibid., side 302

¹¹⁹ Dirksen, 2013, side 420

¹²⁰ Ibid., side 420

¹²¹ Ulfbeck, 2022, side 256-257

"Loven omfatter ikke skade på selve det defekte produkt." Dette er den stadig gældende formulering. Indholdet i bemærkningerne hertil blev dog ikke det samme. Af det første lovforslag blev følgende anført: *"Lovforslaget omfatter endvidere ikke skade på selve det defekte produkt. Ansvar for en sådan skade bedømmes efter købelovens regler om mangler. Dette gælder også ansvar for skade, som et delprodukt volder på et andet produkt, hvis delproduktet er indføjet i produktet, før dets overgivelse til køberen eller brugeren."*¹²² Efter Justitsministeriets bemærkninger fremgår det her, at det afgørende er situationen i det sidste led i omsætningskæden, og såfremt der er sket skade på andet end det, køber har erhvervet, finder produktansvarsreglerne anvendelse. I tredje fremsatte lovforslag til produktansvarsloven, fremgik det af bemærkningerne, at lovforslaget ikke omfattede skade på det defekte produkt selv med en henvisning til punkt 7, hvorfor den tidligere bemærkning var blevet erstattet hermed.¹²³ Af punkt 7 fremgik det: *"Afgrænsningen af, hvilke skader der er omfattet af henholdsvis købeloven og reglerne om produktansvar, vil kunne give anledning til vanskeligheder i praksis, særligt hvis defekten kan lokaliseres til en del af en større enhed, og det er den større enhed, der skades. Ved vurderingen af spørgsmålet finder justitsministeriet, at der bør tages udgangspunkt i, om det defekte produkt er en del af et produkt, der er blevet solgt som en enhed."*¹²⁴ Det fremgår ydermere af Justitsministeriets bemærkninger, at ved afgørelsen af sådanne spørgsmål, skal der ses nærmere på, hvad der er aftalt mellem parterne, og at afgrænsningen skal ske gennem domstolenes praksis. Det fremgår ikke klart af bemærkningerne, om produktansvarsreglerne kun er udelukket mellem køber og sælger i de tilfælde, hvor der kun er sket skade på det købte produkt, eller hvorvidt køber har mulighed for at rette krav mod et tidligere led i omsætningskæden, som kun har leveret den defekte komponent.¹²⁵ Det fremgår dog af Justitsministeriets svar på spørgsmål omhandlende afgrænsningen mellem de køberetlige regler og produktansvarsreglerne, som blev stillet i forbindelse med andet lovforslag, at der var tale om en generel udelukkelse af produktansvarsreglerne. Heraf forekommer et eksempel med en bil, hvor det anføres, at såfremt der opstår skade på karosseriet som følge af defekte bremses, skal dette betragtes som en skade på selve produktet. Ydermere anføres det, at køberen kun kan rette et køberetligt krav mod sælgeren, og at der således ikke kan rejses et produktansvarskrav mod sælger eller producenten af de defekte bremses.¹²⁶ Det fjerde lovforslag blev

¹²² Jf. lovforslag nr. 265 optrykt i Folketingstidende 1985-86, Tillæg A, Bind IV, spalte 6138

¹²³ Dirksen, 2013, side 421

¹²⁴ Jf. lovforslag nr. 35 optrykt i Folketingstidende 1986-87, Tillæg A, Bind I, spalte 445

¹²⁵ Dirksen, 2013, side 421

¹²⁶ Jf. Retsudvalgets spørgsmål 42-47 til justitsministeren af 9. marts 1987 gengivet i bilag 21 til lovforslag nr. 35, samt Justitsministeriets svar herpå af 22. juli 1987 gengivet i bilag 22 til lovforslag nr. 35.

fremSAT d. 12. oktober 1988, og førte til vedtagelse af lov om produktansvar, lov nr. 371 af 7. juni 1989, hvoraf bemærkningerne til § 2 ikke var ændret i forhold til det tidligere lovforslag.

Problemstillingen omhandlende selvbeskadigelsestilfælde er også blevet behandlet flere steder i den juridiske litteratur. Af litteraturen forekommer der også uklarhed om, hvorvidt der kan rejses krav efter produktansvarsreglerne i de tilfælde, hvor en komponent forvolder skade på produktet, som dette indgår i. Spørgsmålet berøres endvidere af Vibe Ulfbeck, der anfører: *"Det synes i overensstemmelse hermed også at være den generelle opfattelse, at køberen af et produkt ikke kan påberåbe sig produktansvar over for en sælger (kontraktpart), som har solgt det samlede produkt til køberen, hvis en komponent i produktet forvolder skade på resten af produktet."*¹²⁷ Hertil anfører hun yderligere: *"Diskussionen har derimod drejet sig om, hvorvidt køberen ville kunne gøre et produktansvarskrav gældende mod et tidligere led i kæden, som udelukkende har leveret den defekte komponent."*¹²⁸ Vibe Ulfbeck fastslår derved, at det skal fastlægges, hvad der er solgt og hvilket led i omsætningskæden, dette er solgt i. Ydermere illustrerer hun problemstillingen med det ofte anvendte bileksempel, hvor hun stiller spørgsmålstejn til, hvorvidt køberen af bilen kan rejse et krav mod producenten af de defekte bremses, som er et tidligere led i omsætningskæden. Hun anfører, at der i forhold til producenten er sket skade på noget andet, end hvad denne har solgt. At køberen af bilen ville kunne rejse et produktansvarskrav mod producenten vil således gå imod forarbejderne til produktansvarsloven, som beskrevet ovenover.¹²⁹ John Peter Andersen anfører også i et eksempel, at der ikke er noget til hinder for, at en køber af en bil, der er udbrændt grundet fejl i det elektriske kørelyst, kan rette et krav mod producenten af kørelyset, hvilket heller ikke synes at stemme overens med forarbejderne til produktansvarsloven.¹³⁰ Ydermere kan der henvises til Børge Dahl, som anerkender selvbeskadigelsestilfælde som produktansvarstilfælde og stiller således spørgsmålstejn ved Justitsministeriets forståelse af loven. Hertil argumenterer Dahl, at køberen har erhvervet en defekt komponent i produktet, uanset hvornår denne er indføjjet i færdigvareproduktet, hvorfor komponentvirksomheden bør kunne gøres ansvarlig for skader, som den defekte komponent har forvoldt.¹³¹ Dahl henviser yderligere til den svenske højesteretsdom NJA 1986, hvoraf et bileksempel besvares ved, at sagen falder indenfor produktansvarsreglerne.¹³² Spørgsmål om produktansvar i disse selvbeskadigelsestilfælde har været

¹²⁷ Ulfbeck, 2022, side 256-257

¹²⁸ Ibid., side 257

¹²⁹ Ibid., side 257

¹³⁰ Andersen J. P., 1999, side 300

¹³¹ Dahl, Rønne, & Levy, 1990.145, Produktansvar, 1990, side 174

¹³² Ibid., side 174, note 75

behandlet i retspraksis, hvor der er blevet afsagt flere domme, som vil blive behandlet nedenfor i afsnit 9.1.

8.2 Ingrediens- og komponentklausulen i erhvervs- og produktansvarsforsikringen

Ingrediens- og komponentdækningen, der findes i erhvervs- og produktansvarsforsikringens standardbetingelser, nærmere bestemt standardbetingelsens § 3, stk. 4, blev indført som følge af den vanskelige sontring mellem, hvorvidt der i konkrete tilfælde er sket skade på selve det defekte produkt eller andet end det defekte produkt selv. Herved afskærer klausulen, at der skal foretages en sontring mellem, om det defekte produkt skal anses som en ingrediens eller en komponent i færdigvareproduktet. Der foretages ligeledes ikke en afgrænsning mellem, om tilfældet ville blive behandlet efter produktansvarsreglerne eller de køberetlige mangelsregler, hvis ingrediens- og komponentklausulen er tegnet hos forsikringsselskabet.¹³³ Herunder dækker forsikringen tab og skade vedrørende ting, som sikredes produkt er gjort til en del af, eksempelvis i forbindelse med sammenblandingstilfælde. Ydermere gælder forsikringen også i de tilfælde, hvor sikredes produkt forvolder skade på det produkt, som denne er indført i.¹³⁴ Der sondres herved ikke mellem skade og tab, da begge forhold dækkes af forsikringen. Det er dog muligt for forsikringstager at tilpasse forsikringen til sikredes virksomhed, både i henhold til dækningssummen og yderligere i forbindelse med, om forsikringen skal dække både tab og skade. Denne mulighed for at tilpasse forsikringen gør, at sontringen vil opstå igen, hvis der af sikrede foretages fravalg af dækning for enten tab eller skade. Dermed skal der, i henhold til eksempelvis udbetaling af erstatning i de konkrete sager, tages udgangspunkt i den enkeltes forsikringspolice, da denne kan være afgørende for, om forholdet dækkes af forsikringen.¹³⁵

9 Ingrediens- og komponenttilfælde i praksis

Med udgangspunkt i ovenstående kontekstskabende afsnit samt teori indenfor emnet, vil der blive analyseret og undersøgt, hvilke parametre domstolene vægter, i henhold til at vurdere, hvorvidt de konkrete tilfælde skal kategoriseres som ingrediens- eller komponenttilfælde, og dermed reguleres efter henholdsvis købelovens mangelsansvar eller produktansvar. Der vil inddrages både ældre og

¹³³ Andersen J. P., 1999, side 304

¹³⁴ Rostock-Jensen, Mikkelsen, & Kvist-Kristensen, 2024, side 128

¹³⁵ Andersen J. P., 1999, side 304

nyere retspraksis, som vil sammenholdes og behandles for at undersøge retstilstanden indenfor området.

Afsnittet er inddelt i relevante parametre, som er udledt af den juridiske teori inden for området, hvorfor der på baggrund af nedenstående analyse vil blive udledt, hvilke af disse parametre, der vurderes mest relevante i forhold til domstolenes vurdering af, hvorledes der foreligger ingrediens- eller komponenttilfælde. Yderligere vil der inddrages andre overskrifter, som kan udledes af argumentationen i den valgte retspraksis samt domstolenes begrundelser og vægtninger. Dette bruges til at belyse, om der findes andre parametre, som har en betydning for domstolenes afgørelser, og som derved har en vægtning i relation til sondringen mellem ingrediens- og komponenttilfælde.

9.1 Færdigvareproduktet

Færdigvareproduktet udgør en færdig enhed, der kan bestå af flere dele, og som er klar til brug eller distribution. Diskussionen om hvorvidt skader på et færdigvareprodukt, forårsaget af en indføjet bestanddel, skal betragtes som værende omfattet af købelovens mangelsansvar eller produktansvarsreglerne, har været genstand for betydelig debat både i den juridiske teori og praksis. Færdigvareproduktet som parameter er udledt af Justitsministeriets bemærkninger til produktansvarslovens § 2, stk. 2, hvor det fremgår, at vurderingen bør tage udgangspunkt i, hvorvidt det defekte produkt er en del af et produkt, som er solgt som en enhed, og heraf hvad der udgør selve færdigvareproduktet. Den følgende analyse vil undersøge retspraksis på området for at afdække, i hvilket omfang domstolene har taget dette parameter i betragtning.

9.1.1 SH2009.H-57-04 (Opel-dommen)

Som følge af en række skader på tre Opel-biler, som opstod grundet knækkede tandremme, anlagde Forbrugerrådet og FDM sag, på vegne af tre bilkøbere, med påstand om erstatning efter reglerne om produktansvar. Forbrugerrådet og FDM rejste produktansvarskrav mod den danske forhandler, Andersen & Martini A/S, og den danske importør General Motors Danmark, Filial af General Motors Overseas Distribution Corporation, da de gjorde gældende, at disse hæftede for den tyske underleverandørs produktansvar. Af sagen fremgår det, at tandremmen var blevet udskiftet på den ene af bilerne, mens dette ikke var tilfældet på de to øvrige biler. Herved var der enighed om, at bilen, hvis tandrem var udskiftet inden købers erhvervelse, var omfattet af produktansvarsreglerne. (køber blev

dog ikke tilkendt erstatning, da det ikke var sandsynliggjort, at tandremmen var behæftet med en defekt, og at den dermed havde medført skade på bilens motor.) I relation til de to andre biler, hvor de originale tandremme ikke var udskiftet, gjorde Forbrugerrådet og FDM det gældende, at skaderne skulle vurderes efter produktansvarsreglerne. Det var væsentligt for Forbrugerrådet og FDM at påberåbe sig produktansvarsreglerne, da der mellem parterne var enighed om, at reklamationsfristen efter de køberetlige regler var udløbet. Forbrugerrådet og FDM gjorde gældende, at tandremmen var det defekte produkt, og at denne havde forvoldt skaderne på bilernes motorer, hvorfor der som følge heraf ikke var gjort skade på det defekte produkt selv. De anførte derved, at den danske forhandler og den danske importør hæftede som mellemhandlere. Modsætningsvist gjorde den danske forhandler og den danske importør gældende, at der var tale om et selvbeskadigelsestilfælde, hvorved produktansvarsreglerne ikke omfatter disse tilfælde, og henviste i forbindelse hermed til Justitsministeriets bemærkninger til produktansvarsloven, som tidligere behandlet under afsnit 8 omhandlende ingrediens- og komponenttilfælde. Den danske forhandler og den danske importør gjorde endvidere gældende, at i vurderingen om, hvorvidt der var tale om selvbeskadigelse eller skade på andet end det solgte produkt, er det afgørende, hvad der er solgt. For at fastslå, hvad der er solgt, skal det vurderes, hvilket led i omsætningskæden, som kravet rettes mod. Hertil anførte de endvidere, at da bilen var solgt som en samlet enhed, skulle sagen behandles efter de køberetlige mangelsregler.

I dommen frifandt Sø- og Handelsretten den danske forhandler og den danske importør med følgende begrundelse: *"Tandremmen indgår som en del af det produkt, den samlede bil, som blev leveret til Maren Pedersen og Ole Hansen gennem General Motors Danmarks forhandler Andersen & Martini A/S, og skaden er sket på det købte produkt. I tilslutning til de bemærkninger til lovforslaget der er gengivet ovenfor, finder retten at der ikke er grundlag for at gøre et produktansvar gældende i denne del af sagen, jf. produktansvarslovens § 2, stk. 2, in fine."* Det fastslås således af Sø- og Handelsretten, at det er færdigvareproduktet, og hvad det konkrete produkt er, som køberen har købt af sælgeren, der er det afgørende. Retten fandt, at der var tale om et selvbeskadigelsestilfælde og lagde sig dermed op ad forarbejderne til produktansvarslovens § 2, stk. 2. Hvoraf det fremgår, at det essentielle er den helhed, som køberen af produktet køber, uagtet produktet i sin helhed består af flere komponenter samt adskillelsesmuligheden mellem disse dele.

Det fremgår af Opel-dommen, at der mellem parterne var enighed om, at bilen, der havde fået udskiftet tandremmen, var omfattet af produktansvarsreglerne. Der fremgår dog ikke en yderligere begrundelse herfor i dommen. Bilejeren købte bilen brugt i 2001, hvor den havarerede i 2002, dog blev tandremmen i bilen udskiftet i henholdsvis juni 1997 og november 1998, hvorfor det således er inden

skadelidtes erhvervelse af færdigvareproduktet. Tandremmen indgik heraf som en komponent i bilen, da skadelidte købte denne. Af Forbrugerrådet og FDM's argumentation fremgår det yderligere: *"Det er ubestridt at skaden vedrørende Scott Sandorfs bil reguleres af produktansvarsreglerne, og i sammenligning hermed er det rimeligt og rigtigt at nå frem til at Maren Pedersens og Ole Hansens situationer også reguleres af produktansvarsreglerne. For Maren Pedersen og Ole Hansen er det en tilfældighed at det er de oprindelige tandremme der brister, og det er urimeligt hvis det forhold at det er de oprindelige tandremme der brister, og ikke de senere indføjede, skal føre til forskellige resultater for parterne."* Modsætningsvist gjorde den danske forhandler og den danske importør det gældende, at forholdet ikke omhandler produktansvar, men i stedet et køberetligt ansvar i de to tilfælde, hvor de originale tandremme ikke var blevet udskiftet. Af deres argumentation fremgår det: *"Når man skal vurdere om der er sket skade på andet end det solgte produkt, er det afgørende at man ser på hvad der er solgt, og dette afhænger af hvilket led i omsætningskæden kravet er rettet imod. Når bilen er solgt som en enhed, reguleres situationen af købeloven, og grænsedragningen mellem ingrediens- og komponenttilfælde er ikke relevant."* Den danske forhandler og den danske importør argumenterede således for, at de to tilfælde var selvbeskadigelse, da de anså det defekte produkt som værende bilen som helhed, og skaden skete herpå. I forhold til den danske forhandler og den danske importørs argumentation samt Sø- og Handelsrettens præmisser, som ligeledes fandt, at tandremmen indgik som en del af det samlede produkt, kan det forekomme undrende, at der i det ene tilfælde var tale om et krav efter produktansvar, alene fordi den defekte komponent var udskiftet tidligere. Herimod fandt retten, at der ikke var grundlag for at gøre produktansvar gældende i de andre to tilfælde. Af dommen fremgår det, at skadelidte købte bilen brugt af en privatperson, der derfor ikke udgør et ansvarssubjekt efter produktansvarsloven, hvorfor kravet rettes mod næste led. Dommens udfald synes derved betinget af, om tandremmen var blevet udskiftet undervejs i omsætningskæden. Det må således antages, at det er væsentligt at fastlægge forholdet mellem det sidste ansvarssubjekt i omsætningskæden, da det afgørende er færdigvareproduktet, og dermed hvad der er solgt som en enhed.

9.1.2 U.2010.1360H (Masnedø-dommen)

Masnedø Gartnerier A/S indgik d. 3. juli 1998 en totalentreprisekontrakt med Wärtsilä Danmark, datterselskab til Wärtsilä Sweden, der var producent af salgsgenstanden, omhandlende opførsel af et »komplet funktionsdygtigt nøglefærdigt kraftvarmeværk«. Herunder indeholdt aftalen mellem parterne, at Wärtsilä Danmark skulle yde garanti i 1 år fra afleveringen af produktet, dog maksimalt 18 måneder fra idriftsættelsen af motorerne. D. 12. april 1999 havarede den ene gasmotor på Masnedø

Gartneriers kraftvarmeværk, som følge af brud på pejlstangen i motoren. Den havarerede motor, som var ude af drift i en periode, medførte en række indirekte tab, herunder nedgang i tomatproduktionen som følge af, at tomaterne ikke blev tilført den rette mængde CO₂, som dermed hæmmede tomatplanternes vækst. Masnedø anlagde herefter sag mod Wärtsilä Danmark og Wärtsilä Sweden for driftstab, der fulgte af den havarerede motor.

I både landsretten og Højesteret blev den defekte pejlstang anset som en komponent i den havarerede gasmotor. Landsretten fastslog, at Wärtsilä Sweden var ansvarlig for tingsskade (motorhavariet), samt ansvarlige for følgerne af tingsskaden, det vil sige, driftstab, som fulgte af nedgangen i tomatproduktionen, grundet at pejlstangen blev anset som en komponent i gasmotoren. I landsrettens præmisser blev der anført, i relation til bedømmelsen af ansvarsgrundlaget, følgende: *"Det gør herved ingen forskel, at Wärtsilä Sweden har produceret ikke blot plejlstangen, men hele motoren."* Det tillagdes derved ingen vægt i bedømmelsen, at Wärtsilä Sweden var producent af hele produktet og ikke blot den defekte delkomponent. Ydermere fremgår det af landsrettens præmisser, at Masnedø Gartneriers påstande over for Wärtsilä Sweden tages til følge, hvorfor det kan udledes heraf, at landsretten behandler tilfældet som værende produktansvar efter de i retspraksis udviklede regler om produktansvar.

Sagen blev efterfølgende ført i Højesteret, hvor appellantens Wärtsilä Sweden påstod frifindelse. I Højesteret blev følgende fremhævet i relation til vurderingen: *"Wärtsilä Sweden havde udført gevindet og indføjet plejlstangen i gasmotoren i forbindelse med produktionen af denne, og plejlstangen indgik dermed som en del af det produkt, som Masnedø Gartnerier købte af Wärtsilä Danmark A/S. Det havari på motoren, som bruddet på plejlstangen forårsagede, var således en skade på selve produktet (selvbeskadigelse)."* I Højesteret blev motorhavariet dermed anset som et selvbeskadigelsestilfælde, selvom der var tale om en defekt adskillelig komponent af færdigvareproduktet. Selvbeskadigelse reguleres efter købelovens mangelsregler, hvorfor der dermed ikke kan kræves erstatning efter reglerne om produktansvar, jf. princippet i produktansvarslovens § 2, stk. 2, sidste pkt. I Højesterets vurdering vægtedes dermed, hvad der karakteriseres som færdigvareproduktet. Det vil sige, hvad der har været genstand for købet, og dermed ikke hvorvidt den defekte del teknisk og økonomisk kan adskilles fra resten af produktet. Højesteret gør herved gældende, at i et tilfælde, hvor der alene sker skade på det produkt, køber har erhvervet sig fra sælger, er der tale om et selvbeskadigelsestilfælde, hvorfor reglerne om produktansvar ikke finder anvendelse i sådanne tilfælde.

9.1.3 U.2018.98H (Lauritzen-dommen)

Lauritzen lagde sag an mod MAN, som havde produceret og leveret et cylindersmøreoliesystem kaldet Alpha Lube-systemet. MAN havde leveret det omtalte Alpha Lube-system til syv Lauritzen skibe, som alle fik forårsaget usædvanlige slidskader på motordelene. Sagen blev ført i Sø- og Handelsretten, men blev efterfølgende anket til Højesteret. Højesteret omstødte Sø- og Handelsrettens afgørelse og frifandt efterfølgende MAN. I forbindelse med ankesagen anbragte MAN supplerende, at *”Produktet defineres efter praksis og princippet i produktansvarsloven § 2, stk. 2, som det samlede produkt, som den, kravet rettes mod, har solgt til sin umiddelbare kontraktpart. Det gælder også, hvor sælger selv er producent af den påståede defekte komponent, der indgår i det solgte produkt.”* MAN henviste hermed til, at vurderingen af, om der forelå produktansvar, skulle tages ud fra aftalen mellem MAN og det værft, som MAN kontraktmæssigt havde solgt Alpha Lube-systemet til. I denne aftale var der tale om et samlet fremdrivningssystem, hvor smøresystemet var solgt sammen med motorerne, og dermed som en samlet enhed. Samtidig lagde Højesteret vægt på, at en sådan skibsmotor, som blev solgt, ikke kunne fungere uden et smøresystem, og dermed skulle systemet anses som værende en integreret del af motoren. Højesteret anførte dermed, at det afgørende i vurderingen var, om Alpha Lube-systemet indgik som en del af det produkt, som MAN havde leveret til deres medkontrahent.

I Højesterets begrundelse for at frifinde MAN blev forarbejderne til produktansvarslovens § 2, stk. 2 fremhævet. Heri fremgår det, *”at der ved vurderingen af, om skader er omfattet af købeloven eller reglerne om produktansvar, bør tages udgangspunkt i, om det defekte produkt er en del af et produkt, der er blevet solgt som en enhed.”* Højesteret henviste yderligere til Masnedø-dommen, hvor der tidligere har været taget stilling til lignede omstændigheder som i Lauritzen-dommen. Med henvisning til Masnedø-dommen begrundede Højesteret, at det afgørende var, hvad der var solgt som enhed til skadelidte. I sagen fandt Højesteret, at skibsmotorerne og Alpha Lube-systemerne var solgt som en enhed, og dermed blev det vurderet, at skaderne på skibsmotorerne måtte anses som værende skade på selve det defekte produkt. Med denne begrundelse frifandt Højesteret MAN.

9.1.4 FED2018.20 (NCC-dommen)

Dommen omhandler en husejer, der havde købt en grund, hvor NCC byggede et nyt hus for ejeren, der overtog grunden og huset samlet. Flere år efter overtagelsen af grunden og huset, skete der en vandskade på huset i forbindelse med, at husejeren påfyldte vand i varmtvandsanlægget til huset. Husejerens forsikring, LB Forsikring, lagde herefter sag an mod NCC omhandlende erstatningsansvar

for vandskaden. I forbindelse med sagen udtalte en skønsmand, at varmtvandsanlægget var installeret imod gældende håndværksmæssige krav, og slangerne til denne frembød en risiko for vandskade.

Af dommen kan det udledes, at der forelå en sondring mellem, hvorvidt sagen omhandlede selvbeskadigelsestilfælde eller produktansvar. Det skulle således vurderes, hvad der var solgt som en enhed til køberen, heraf færdigvareproduktet. NCC påstod i dommen, at sagen skulle betragtes som et selvbeskadigelsestilfælde, som dermed skulle bedømmes ud fra de køberetlige regler om mangler. NCC's begrundelse herfor var: *"(...) at varmeanlægget har været en integreret del af det opførte hus, jf. tinglysningslovens § 38, hvorefter et indlagt varmeanlæg er en del af den faste ejendom."* Supplerende hertil påstod NCC, at *"Det (angiveligt) defekte produkt (varmeanlægget) er altså en del af den solgte enhed (huset)."* Dette indikerer, at NCC anså, at tilfældet skulle behandles efter præmisserne, som blev fremført i blandt andet Masnedø-dommen, hvor det defekte produkt skulle betragtes ud fra hvad, der var solgt som en enhed. Endvidere fremgik det, at entreprisekontrakten mellem husejeren og NCC omfattede opførsel af huset samt installation af varmtvandsanlæg, hvorved NCC påstod, at varmtvandsanlægget skulle betragtes som en del af det solgte hus.

Byretten fremhævede i deres begrundelse produktansvarslovens § 3 og lagde vægt på, at et produkt i produktansvarsloven forstås som værende enhver løsøregenstand, uanset om genstanden er indføjet som en bestanddel af en anden løsøregenstand eller en fast ejendom. Byretten konkluderede dermed, at skader fra selve et hus ikke er omfattet af produktansvarsloven, men at bestanddele af en fast ejendom kan være omfattet. Hertil fremhævede byretten forarbejderne til loven, jf. de særlige bemærkninger til lovforslagets § 3, stk. 1, jf. lovforslag nr. 54 af 12. oktober 1988, som viser, *"at begrebet produkt omfatter enhver løsøregenstand i modsætning til fast ejendom og tjenesteydelser, og at lovforslagets løsørebegreb er videre end det løsørebegreb, der sædvanligvis anvendes i dansk ret, idet det også omfatter genstande, som indgår som en bestanddel af en fast ejendom. Skader på f.eks. en forbipasserende, der sker som følge af defekte byggematerialer, vil efter forarbejderne således være omfattet af lovforslaget og dermed af reglerne om objektivt ansvar for produktskader."* Hertil konkluderede byretten, at varmtvandsanlægget i købsaftalen og entreprisekontrakten bestod som en del af den samlede aftale mellem husejeren og NCC. Dermed kan det udledes, at byretten til dels gav NCC medhold i, at varmtvandsanlægget var solgt sammen med huset som en enhed. Byretten konkluderede yderligere, at det var uden betydning, at det hele var solgt som en enhed, da varmtvandsanlægget skulle ses som et løsøreprodukt efter produktansvarslovens § 3, hvorfor det var en bestanddel af den faste ejendom. Byretten fastslog dog, at selve huset ikke var omfattet af produktansvarsloven.

Byretten fandt NCC erstatningsansvarlig, da det fandtes godtgjort, at der var en defekt ved varmtvandsanlægget, samt at denne var årsag til vandskaden på huset. Erstatningskravet blev nedsat i byretten med henvisning til egen skyld, grundet husejerens manglende brug af instruktion til påfyldning af vand på varmtvandsanlægget, og dommen blev derfor anket til landsretten. Landsretten fandt, at der ikke var tale om egen skyld, og dermed var NCC erstatningsansvarlig for et større beløb.

9.1.5 U.1999.255H (Medierørsdommen)

I Medierørsdommen fandt landsretten, såvel som Højesteret, at der forelå en komponentskade. Den danske virksomhed blev erstatningsansvarlig efter det retspraksisudviklede produktansvar. Domstolens resultat synes at være betinget af, at medierøret ikke var en teknisk uadskillelig del, men også at kommunen købte røret med den hensigt at montere dette i rørledningen efter erhvervelsen. Komponenter monteret efterfølgende forekommer således at skulle behandles efter produktansvarsreglerne, hvilket også understøttes af Justitsministeriets bemærkninger til Produktansvarslovens § 2, stk. 2. Heri fremgår det, at der må vurderes, hvorvidt den defekte komponent indsættes i hele produktet før køberens erhvervelse, eller om produktet er en del af færdigvareproduktet, der bliver solgt som enhed til køber. Dommen viser således, at der er tale om komponenttilfælde, der er omfattet af produktansvarsreglerne, ved komponenter, der monteres efterfølgende, hvorfor der i disse tilfælde ikke er tale om selvbeskadigelse, som ved Lauritzen- og Masnedø-dommen. Spørgsmålet angår derved tilfælde, hvor de oprindelige komponenter udskiftes på et tidspunkt i omsætningskæden, men også hvis komponenten udskiftes efter købers erhvervelse. Dette ses også i ovennævnte Opel-dom, hvor udfaldet af sagerne synes afhængig af, hvorvidt tandremmen på bilerne var udskiftet undervejs i omsætningskæden. Det må således lægges til grund, at der kun foreligger selvbeskadigelse i de tilfælde, hvor det oprindelige produkt indgår i færdigvareproduktet, der sælges til køberen, da der ikke antages at være sket skade på andet end det samlede produkt, som køberen har erhvervet.

9.1.6 Sammenfatning

Med Højesterets afgørelse i både Masnedø- og Lauritzen-dommen, samt Sø- og Handelsrettens afgørelse i Opel-dommen, synes der at være skabt klarhed over, at der i de tilfælde, hvor et produkt forvolder skade på hele produktet eller andre dele af produktet, hvori det er indsat, skal behandles efter de køberetlige mangelsregler. I de overstående domme var den defekte komponent allerede indsat i færdigvareproduktet i det forrige omsætningsled end det led, der solgte færdigvareproduktet. Det kan

således udledes, at spørgsmålet centrerer sig omkring køberes placering i omsætningskæden, og hvad det er, som køber har købt som helhed og ikke, hvorvidt denne består af flere komponenter. I Opel-dommen udtalte Sø- og Handelsretten, at: *"(...) Tandremmen indgår som en del af det produkt, den samlede bil, som blev leveret (...)."* På linje hermed anførte Højesteret i Masnedø-dommen, at: *"(...) plejlstangen indgik dermed som en del af det produkt, som Masnedø Gartnerier købte af Wärtsilä Danmark A/S."* I sin begrundelse i Lauritzen-dommen refererede Højesteret til begrundelsen i Masnedø-dommen og anførte ligeledes, at det afgørende, for om der forelå produktskade, var, hvad der var solgt som enhed. Med disse udtalelser synes Højesteret, såvel som Sø- og Handelsretten, at gøre gældende, at det er forholdet mellem køberen af det defekte produkt og dennes sælger, der er afgørende for, hvorvidt der er tale om et selvbeskadigelsestilfælde eller produktansvarstilfælde. I Opel-dommen blev dette tydeliggjort, da de to tilfælde, hvor tandremmen ikke havde været udskiftet, skulle betragtes som selvbeskadigelsestilfælde, mens det tilfælde, hvor bilen hvis tandrem var blevet skiftet, skulle betragtes som et produktansvarstilfælde. De forskellige udfald var begrundet i, hvad der var solgt som enhed med de oprindelige bestanddele.

NCC-dommen synes at stride imod principperne om selvbeskadigelse i ovenstående domme. Det fremgår af dommen, at retten gav NCC medhold i, at varmtvandsanlægget var solgt som enhed, men da der var tale om et hus, var tilfældet ikke omfattet af produktansvarsloven. Uagtet at retten anerkendte, at varmtvandsanlægget blev solgt som enhed sammen med den faste ejendom, udgjorde varmtvandsanlægget stadigvæk en bestanddel af huset og var dermed et selvstændigt produkt. NCC-dommen er således modsigende i forhold til de andre domme, da denne ligeledes burde have være vurderet som et selvbeskadigelsestilfælde, hvis den skulle følge de samme principper, som blev anvendt i ovenstående domme. Udfaldet i dommen var dog betinget af, at et hus ikke er omfattet af produktansvarsloven.

Af Medierørsdommen fremgår det, at medierøret var købt med henblik på efterfølgende montering i rørledningen. Afgørelsen, hvor den danske virksomhed ifaldt erstatningsansvar efter det retspraksisudviklede produktansvar, synes derved betinget af, at produktet ikke var solgt som en enhed til kommunen. Dommen er således forenelig med udfaldet i Opel-dommen, hvor efterfølgende monterede komponenter behandles som produktansvarskrav.

Ud fra overstående domsanalyse må det lægges til grund, at der er overensstemmelse mellem Justitsministeriets bemærkninger til produktansvarsloven § 2, stk. 2 og domsudfaldene. Såfremt den oprindelige komponent ikke er udskiftet før slutbrugerens erhvervelse, anses produktet som værende solgt

som enhed, hvorfor der foreligger selvbeskadigelse. Modsætningsvist kan erstatningskravet bedømmes efter produktansvarsreglerne i de tilfælde, hvor den oprindelige komponent udskiftes undervejs i omsætningskæden, da dette nu anses for værende et selvstændigt produkt. Det afgørende for sondringen er derved hvilket produkt, der er solgt, og hvorvidt den defekte del er indsat i færdigvareproduktet efter at denne er solgt til slutbrugeren.

9.2 Det tekniske kriterium

Det tekniske kriterium fremhæves i den juridiske litteratur af henholdsvis Børge Dahl og John Peter Andersen i relation til at afdække, om det konkrete tilfælde skal anses som et ingrediens- eller komponenttilfælde. Dette parameter omfatter de tekniske adskillelsesmuligheder, der er mellem den defekte genstand og det færdige produkt. Det tekniske kriterium anses i teorien som værende hjælpe-kriterium til vurderingen af, hvorvidt der er tale om et ingrediens- eller komponenttilfælde, hvorfor det er væsentligt af afdække, om dette kriterium bliver anvendt i praksis.

9.2.1 SH2009.H-57-04 (Opel-dommen)

Henset til vurderingen af, om der forelå et produktansvarskrav i Opel-dommen, fremgår det af Forbrugerrådet og FDM's argumentation, at: *"Der er tale om en komponentskade idet tandremmen kan adskilles fra de øvrige motordeler. Tandremmen er en enkelt del som kan udtages uden destruktive tiltag. Der er en lav grad af integration hvilket gør det nærliggende at betragte tandremmen som en komponent og ikke som en "ingrediens".*" Der argumenteredes således for, at der efter det tekniske kriterium forelå en komponentskade, da tandremmen udgjorde en teknisk adskillelig del af bilen. Den danske forhandler og den danske importør gjorde dog gældende, at det defekte produkt skulle ses som bilen som en helhed, og at der derved i stedet forelå et køberetligt spørgsmål, hvortil der henvises til Justitsministeriets bemærkninger til produktansvarsloven, jf. Folketingstidende 1988-89, tillæg A, spalte 1616, som siger: *"Ved vurderingen af spørgsmålet finder Justitsministeriet, at der bør tages udgangspunkt i, om det defekte produkt er en del af et produkt, der er blevet solgt som en enhed."* Hertil nævner de også bileksemplet, der er behandlet i ovenstående afsnit 8.1 om omstætningskæden. Dette eksempel er i høj grad tilsvarende Opel-dommen og forekommer hertil som et væsentligt fortolkningsbidrag. I Sø- og Handelsrettens begrundelse fremgår det, at de fandt, at tandremmen indgik som en del af den samlede bil, og da skaden var sket på det købte produkt, fandt de ikke grundlag for

at gøre et produktansvar gældende. Retten lagde sig således op ad forarbejderne til produktansvarslovens § 2, stk. 2, sidste pkt., da det blev lagt til grund, at det var et selvbeskadigelsestilfælde.

9.2.2 U.2010.1360H (Masnedø-dommen)

I den førnævnte Masnedø-dom, behandles det tekniske kriterium også i relation til at vurdere, hvorvidt pejlstangen ansås som en komponent eller ingrediens i gasmotoren. Inden pejlstangens adskillelsesmulighed fra gasmotoren undersøges, vurderedes også, hvad der kunne anses som defekt i det pågældende tilfælde. Herunder konkluderedes det ved syn og skøn, at *”Undersøgelsen viser, at bruddet i stempelstangen er et udmattelsesbrud, som er udgået fra gevindet, som er fremstillet i en meget dårlig kvalitet og uden efterfølgende kolddeformation for induktion af tryk spændinger i bunden af gevindene.”* Dermed blev det anført, at pejlstangen led af en defekt, da udmattelsesbrud opstod som følge af fejl i fremstillingen af produktet. Endvidere kunne det også konkluderes, at der ikke kunne konstateres andre årsager til motorhavariet end defekten på pejlstangen, hvorfor denne var genstand for spørgsmålet om produktansvar vedrørende driftstabet hos Masnedø.

For at vurdere, hvorvidt den defekte pejlstang, som forårsagede motorhavariet, var en ingrediens eller komponent i motoren, ses der på de tekniske adskillelsesmuligheder. Herunder undersøges, om det er muligt at adskille den defekte del for slutproduktet. I relation til pejlstangen måtte denne betragtes som en teknisk adskillelig del fra motoren, da den defekte pejlstang blev udskiftet med en ny. Endvidere fandtes fejl ved yderligere 40 pejlstænger produceret af Wärtsilä Sweden, som derved også blev udskiftet, hvilket bestyrker, at den defekte del er teknisk adskillelig fra gasmotoren. Selvom det ikke fremgår af rettens bemærkninger til den afsagte dom, at pejlstangen anses som en komponent, fremgår det dog af parternes påstande, at de finder, at tilfældet omhandler en komponent. På baggrund af disse omstændigheder må pejlstangen anses som værende en komponent i gasmotoren.

9.2.3 U.2018.98H (Lauritzen-dommen)

Endvidere behandlede Lauritzen-dommen også det tekniske kriterium i forbindelse med, om det defekte produkt skulle ses som en ingrediens eller en komponent. I dommen blev det fremhævet, at *”Et skib kan leveres med et Alpha Lube-system, men Alpha Lube-systemet kan ligeså vel monteres efterfølgende på skibet (retrofittes), hvilket hyppigt sker.”* Dermed var en af påstandene, at smøresystemet, som havde forårsaget slitage, teknisk kunne eftermonteres og dermed teknisk var mulig at adskille

fra selve motoren, som denne var monteret på. Derudover fremhævedes det også, at Alpha Lube-systemet blev kontrolleret og anvendt fra et særskilt styresystem i skibets kontrolrum. Lauritzen mente dermed, at smøresystemet var et selvstændigt produkt, der kunne adskilles fra motoren, da det var teknisk muligt at afdække systemet fra motoren og erstatte det med et andet smøresystem.

MAN bestred i sagen, at deres Alpha Lube-system var et selvstændigt produkt. MAN mente, at *”en »skade« på stempelringe, stempelkroner og cylinderforinger ikke (er) skade på andet end produktet selv. Disse sliddele indgår sammen med cylindersmøresystemet og mange andre komponenter i det samlede produkt, som MAN har leveret.”* Derimod henviste MAN til Masnedø-dommen med henblik på, at deres oliesmøresystem ikke var solgt som en separat komponent, og at der i sagen om Alpha Lube-systemet var tale om »selvbeskadigelse«, på samme måde som i Masnedø-dommen. Dermed fastholdt MAN, at deres smøresystem skulle ses som en samlet enhed sammen med motoren, selvom Alpha Lube-systemet kunne adskilles fra denne og leveres som et selvstændigt produkt. MAN mente heller ikke, at dét, at motorerne kunne bestilles med et alternativt smøresystem, kunne begrunde, at der var tale om en adskilt komponent.

Sø- og Handelsretten lagde vægt på, at MAN's Alpha Lube-system kunne vælges i forbindelse med køb af ny skibsmotor. Yderligere kunne dette også vælges som installation til en brugt skibsmotor, således at et eksisterende oliesmøresystem blev udskiftet med det nye Alpha Lube-system. Dermed indikerer dette, at Sø- og Handelsretten brugte det tekniske kriterium i deres begrundelse, da de gav medhold til Lauritzen i, at systemet skulle anses som et selvstændigt produkt. Sø- og Handelsretten tilføjede yderligere, at det var uden betydning, at Alpha Lube-systemet efterfølgende var blevet udviklet og dermed velfungerende til mindre motorer, samt at det herefter var blevet en standardmæssig del af MAN's skibsmotorer. Sø- og Handelsretten anførte dog, at smøresystemet nu vil kunne blive betragtet som en integreret del af motorerne, men på tidspunktet for dommen og med de henviste omstændigheder, anså Sø- og Handelsretten sagen som værende et komponenttilfælde og dermed produktansvar.

9.2.4 U.1999.255H (Medierørsdommen)

Af dommen fremgår det, at en tysk producent solgte et stålrør (medierør) til en dansk virksomhed, der efterfølgende videresolgte rørene til en dansk kommune. Medierøret udgjorde den inderste del af røret, og udenom var der monteret isoleringsmateriale samt et isoleringsrør. Kommunen konstaterede,

at medierøret var utæt, og herved blev der forårsaget skade på det udenom liggende isoleringsmateriale. Kommunen anlagde sag mod den danske virksomhed, der herefter adciterede den tyske producent af rørene. Kommunen gjorde gældende, at den danske virksomhed var erstatningsansvarlig efter reglerne om produktansvar, subsidiært efter købelovens mangelsregler. Den danske virksomhed anførte, at et eventuelt erstatningskrav var bortfaldet, men at den opståede skade skulle behandles efter reglerne om produktansvar. Den tyske producent bestred modsætningsvist, at det var produktansvarsreglerne, der skulle finde anvendelse, og gjorde endvidere gældende, at den danske virksomheds krav efter de køberetlige mangelsregler var bortfaldet, grundet den overskredne reklamationsfrist. For at vurdere, hvorledes erstatningskravet skulle rubriceres som et mangelsansvar eller et produktansvar, skal der sondres mellem, hvorvidt der er tale om et ingrediens- eller komponenttilfælde. Spørgsmålet angår således, hvorvidt medierøret havde forvoldt skade på andet end den selv. Til støtte for sit anbringende, anførte kommunen: *"(...) at rørledningen består af flere komponenter, der er adskilte og udtagelige, (...)."* Hertil anførte den danske virksomhed også, at produktansvarsreglerne fandt anvendelse, da der var sket skade på andet end det defekte rør selv, og at medierøret kunne adskilles fra isolering og kapperør. Kommunen og den danske virksomhed gjorde dermed gældende, at der ved medierøret var tale om en teknisk adskillig komponent, hvorfor der forelå et komponenttilfælde. Mod-sætningsvist anførte den tyske producent, at skaden var et ingredienstilfælde, da medierøret indgik som en del af det færdige rør, hvorfor de blot leverede et råprodukt, der indgik i kommunens færdige produkt. Den tyske producent anførte, at reglerne om produktansvar ikke fandt anvendelse, da skaden var sket på produktet selv, og skaden måtte herved vurderes efter købelovens mangelsregler.

Landsretten fandt, at medierøret var defekt, da det var behæftet med fabrikationsfejl ved leveringen fra den tyske producent. Ved vurdering af, hvorledes erstatningskravet skulle rubriceres som værende et produktansvar eller mangelsansvar, anførte retten følgende: *"(...) at medierøret ikke har været en uadskillelig bestanddel af den monterede rørledning, idet medierøret har kunnet udtages af rørledningen efter endelig montering. Skaden på medierørets omgivelser er derfor omfattet af produktansvaret."* Landsretten lagde hermed det faktum til grund, at medierøret var en teknisk adskillelig del af hele røret, hvorfor der forelå et komponenttilfælde, der var omfattet af produktansvarsreglerne. Landsretten tilkendte på baggrund heraf erstatning til kommunen efter de retspraksis udviklede regler om produktansvar for skaderne forvoldt af medierøret. Sagen blev anket til Højesteret, som også fandt, at der forelå en komponentskade. Udfaldet af sagen, såvel fra landsretten som Højesteret, synes at være betinget af, at medierøret ikke var en teknisk uadskillelige del af hele røret, hvorfor dommen synes at understøtte overstående teori.

9.2.5 Anonymiseret (Bryghus-dommen)

I Bryghus-dommen (bilag 1 og bilag 2) var der ifølge byretten og landsretten tale om et ingrediens-tilfælde. Dommen omhandler et bryghus, der havde købt CO₂ af en leverandør. Bryghuset benyttede denne CO₂ til at røre deres øl rundt i urten, hvilket efterfølgende resulterede i en ubehagelig smag og lugt i øllen. Det blev efterfølgende konstateret, at den leverede CO₂ var defekt, og både bryghuset og sælger var enige i, at den leverede CO₂ var mangelfuldt grundet denne defekt. Det fremgår fra sælgers påstandsdokument, at *"Det er ubestridt, at pågældende produkt er anvendt som en ingrediens i sagsøgers produktion af øl, og at det rejste krav således bygger på de køberetlige regler om mangler, jf. det i teorien og retspraksis skabte udgangspunkt ved ingrediensstilfælde."* Dermed argumenterede sælger for, at der i sagen var tale om et ingrediensstilfælde, da det solgte CO₂ havde været anvendt til at producere bryghusets øl, og dermed at det anvendte CO₂ ikke efterfølgende teknisk kunne adskilles fra det færdigproducerede øl. Byretten nævnte ikke nogen begrundelse eller bemærkning angående ingrediensstilfældet. Der konstateredes derfor, at det var ubestridt, at den leverede CO₂ var mangelfuld. Det kan udledes, at byretten dermed karakteriserede tilfældet som værende et ingrediensstilfælde, da ordet *"mangelfuld"* blev benyttet af retten, hvorfor der må være tale om en mangel efter køberetten, da det fra begge parter var ubestridt, at CO₂'en er en ingrediens til øllen.

Landsretten uddybede heller ikke deres begrundelse for, at der var tale om et ingrediensstilfælde. Landsretten konstaterede blot, at *"Aftalen, som angår en ingrediens, der skal indgå i (sagsøgers) videre produktion, (...)." Ud fra dette, kan det konstateres, at CO₂'en blev anset som en ingrediens, da den blev brugt til produktionen af bryghusets øl, og dermed ikke efterfølgende teknisk kunne adskilles fra det færdigproduceret produkt. Både bryghuset og sælger var endvidere enige om, at det solgte CO₂ var en ingrediens til produktionen af øllen, og det kan antages, at denne enighed er grunden til, at hverken byretten eller landsretten uddybede deres begrundelse herom. Dog viser rettens bemærkninger, at både by- og landsretten var enige med sagens parter i, at der ubestridt var tale om ingrediensstilfælde, da det solgte produkt (CO₂) blev en teknisk integreret del af det færdigproduceret produkt (øllen).*

9.2.6 U.1995.502H (Cementa-dommen)

I følgende dom blev det tekniske kriterium behandlet i forbindelse med at fastslå, hvorvidt sagen omhandlede et ingrediens- eller et komponenttilfælde. Dommen omhandler Cementa, der havde købt et parti cement fra Aalborg Portland. Bjerwo Trans stod for transport af det købte cement, som

skulle leveres direkte til Cementas kunde, Systembetong, Mdrsta. Efter leveringen brugte Systembetong den indkøbte cement til støbning af betonelementer og kunne her konstatere, at der var misfarvning i de støbte elementer. Efter den konstaterede misfarvning, fandt man frem til, at denne fejl var opstået, da den leverede cement var blevet forurenset med skifermel. Denne forurening var opstået, da Bjerwo Trans ikke havde rengjort sin tankvogn tilstrækkeligt fra tidligere brug, og derfor blev cementen blandet sammen med en vis mængde skifermel under transporten til Systembetong. Grundet denne forurening betalte Cementa erstatning til deres kunde, Systembetong, og anlagde herefter et erstatningskrav mod Bjerwo Trans's forsikring, Codan Forsikring.

Parterne var enige om, at forureningen var opstået under transporten til Systembetong, og endvidere at dette var årsagen til misfarvningen af betonelementerne. Sagen blev ført i Sø- og Handelsretten, som ikke fremhævede nogen argumenter for eller imod, om skaden på produktet skulle anses som værende et ingrediens- eller et komponenttilfælde. Det antages, at dette skyldes den åbenlyse tekniske umulighed, der ligger i at udtage skifermellet fra de støbte betonelementer. Sø- og Handelsretten frifandt Codan Forsikring, hvorefter Cementa ankede dommen til Højesteret. Højesteret fremhævede i deres bemærkninger, at *"cementen under transporten blev beskadiget ved forurening med skifermel, og at dette medførte en skade på de af Systembetong fremstillede facadeelementer, i hvilke cementen indgik som en uadskillelig bestanddel."* Det fremgår hermed, at Højesteret tydeliggjorde det faktum, at cementen var en uadskillelig bestanddel af betonelementerne, som Systembetong havde fremstillet. Højesteret tilføjede yderligere: *"Denne følgeskade kan ikke betragtes som en skade på en anden genstand og kan derfor ikke anses for omfattet af reglerne om produktansvar."* Dermed benyttede Højesteret sig af det tekniske kriterium til deres konstatering af, at der ikke kunne være tale om produktansvar, da den omhandlende skade ikke kunne anses som skade på andet end produktet selv. Sagen blev derfor anset som et ingrediensstilfælde, hvorfor produktansvar ikke kunne gøres gældende. I dommen blev sagen afgjort efter CMR-loven, eftersom cementen blev beskadiget under transporten til Systembetong. Dermed må det antages, at købelovens mangelsregler ville finde anvendelse, såfremt skaden var indtrådt inden transporten.

9.2.7 U.2006.1159H (Kød- og benmelsdommen)

I Kød- og benmelsdommen fastslog domstolen, at der var tale om et ingrediensstilfælde ud fra de tekniske adskillelsesmuligheder. Dommen omhandler et dansk selskab, der købte kød- og benmel af et hollandsk selskab. Kød- og benmelet var produceret af et tysk selskab. Det danske selskab brugte

det indkøbte kød- og benmel til deres produktion af hunde- og kattefoder, som også bestod af andre ingredienser. Det danske selskab kunne efterfølgende konstatere, at deres kunder begyndte at reklamere over selskabets hunde- og kattefoder, da det lugtede harsk. For at undgå at kød- og benmelet forharsker bliver der benyttet antioxidant, som skal stabilisere produktet, og det danske selskab mente, dette skulle være tilført fra den tyske producent. I forbindelse hermed fik det danske selskab Bioteknologisk Institut i Kolding til at foretage en analyse af det leverede kød- og benmel, og påstod hertil, at dette var defekt. Grundet det forharsket kød- og benmel lagde det danske selskab sag an mod den tyske producent med påstand om, at det tyske selskab var erstatningsansvarlig overfor det tab, som det forharsket kød- og benmel havde forårsaget.

Det fremgår af dommen, at det danske selskab anerkendte, at det indkøbte kød- og benmel blev brugt som en ingrediens, "(...), da sagsøgte har produceret det kødbenmel, som sagsøgeren har købt af en leverandør og anvendt som en ingrediens i sin produktion af hunde- og kattefoder, (...)." Yderligere fremgår det: "Sagsøgte har imidlertid erkendt at have været vidende om, at kødbenmelet skulle indgå som ingrediens i sagsøgerens produktion af hunde- og kattefoder." Derfor kan det udledes, at både det danske selskab og den tyske producent var enige om, at kød- og benmelet skulle anses som en ingrediens i det danske selskabs færdigvareprodukt, hunde- og kattefoder.

Landsretten konstaterede i deres begrundelse, at "Sagsøgte var imidlertid bekendt med, at kødbenmelet skulle indgå som en ingrediens i sagsøgerens produktion af hunde- og kattefoder", samt at det indkøbte kød- og benmel "var uegnet til at indgå som ingrediens i hunde- og kattefoder." Ligesom i Cementa-dommen, fremsatte landsretten derfor ingen argumenter for eller imod, om sagen omhandlede et ingrediens- eller komponenttilfælde. På samme måde som i Cementa-dommen antages det, at dette var grundet de åbenlyse uadskillelige muligheder, der rent teknisk var for at adskille kød- og benmelet fra det færdigproduceret hunde- og kattefoder. Landsretten dømte det tyske selskab erstatningsansvarlig ud fra sagens omstændigheder, og det tyske selskab ankede herefter sagen til Højesteret.

Af Højesterets begrundelse fremgår det: "Højesteret finder, at de almindelige regler om produktansvar ikke kan finde anvendelse, da Ten Kate GmbHs kød- og benmel indgik som en uadskillelig bestanddel (ingrediens) i det hunde- og kattefoder, som BioMar A/S producerede." Dermed konstatere Højesteret, at der i sagen var tale om et ingrediensstilfælde, hvorfor produktansvar ikke kunne

gøres gældende, og anvendte dermed det tekniske kriterium til at begrunde denne konstatering. I Højesteret fremgik der yderligere forklaringer til sagen, hvoraf det tyske selskab endte med at blive frifundet.

9.2.8 Sammenfatning

I relation til de tekniske adskillelsesmuligheder, foreligger der en sammenligning i både Masnedø- og Lauritzen-dommen i den første instans. Landsretten benyttede i Masnedø-dommen det tekniske kriterium til at vurdere sagen som et komponenttilfælde, da den defekte pejlstang teknisk kunne adskilles fra motoren. Sø- og Handelsretten brugte i Lauritzen-dommen den samme begrundelse i relation til oliesmøresystemet, der også teknisk kunne adskilles fra skibsmotoren. Derved blev begge domme vurderet som komponenttilfælde efter samme præmisser i henholdsvis landsretten og Sø- og Handelsretten. Disse afgørelser blev herefter omstødt i Højesteret med henvisning til produktansvarslovens § 2, stk. 2. I Medierørsdommen fandt både landsretten såvel som Højesteret, at medierøret teknisk kunne adskilles fra det færdigproducerede rør, hvorfor der forelå et produktansvar. I Opeldommen blev der af Forbrugerrådet og FDM argumenteret for, at der var tale om et komponenttilfælde, da tandremmen teknisk kunne adskilles fra bilen. I tilfældene hvor de originale tandremme ikke blev udskiftet, gav landsretten og Højesteret ikke medhold i Forbrugerrådet og FDM's påstande. At disse domme alle berører spørgsmålet omkring adskillelsesmulighederne ved produkterne stemmer overens med både Børge Dahls og John Peter Andersens teori, som begge har anført, at denne vurdering er med til at fastslå, hvorvidt sagen omfatter et ingrediens- eller et komponenttilfælde.

Yderligere viser den ovenstående retspraksis, at Bryghus-, Cementa- samt Kød- og benmelsdommen er meget sammenlignelige i relation til at vurdere produktet som værende en ingrediens. I disse domme blev der hverken argumenteret for eller imod, at sagerne skulle betragtes som et ingrediens- eller et komponenttilfælde. Der forekom blot en konstatering af, at de mangelfulde produkter skulle anses som ingredienser, hvorfor sagerne blev vurderet som ingrediensstilfælde. Dette stemmer overens med teorien omhandlende ingrediensstilfælde, hvor især Cementa-dommen ofte nævnes som et eksempel på et tydeligt ingrediensstilfælde, der også beskrives som et sammenblandingstilfælde. I de tre domme bestred hverken sagsøger eller sagsøgte, at der var tale om ingrediensstilfælde, hvilket antages at være grundet de åbenlyse uadskillelige muligheder, der fremgik i sagerne. Disse domme stemmer dermed også overens med den ovenstående teori om, at det tekniske kriterium er et hjælpekræterium i

vurderingen. Dog forekommer der ikke nogen argumentation for og imod i disse åbenlyse ingrediensstilfælde.

Det kan dermed udledes af de ovenstående domme, at de tekniske adskillelsesmuligheder undersøges og vurderes, såfremt der er tale om et produkt bestående af flere sammensatte dele. Herved skal det vurderes, hvorvidt det er teknisk begrundet, at det defekte produkt anses som en komponent. Modsatningsvist forekommer der ved ovenstående sammenblandingstilfælde ikke samme vurdering i henhold til, om det er teknisk muligt at adskille det defekte produkt fra det skadede færdigvareprodukt. Dette vurderes at være begrundet i, at det defekte produkt synes at være så integreret en del af det skadede produkt, at de forekommer teknisk uadskillelige.

9.3 Det økonomiske kriterium

Som kriterium for, hvornår der forligger et ingrediens- eller komponenttilfælde, fremsættes det økonomiske kriterium i sammenhæng med det tekniske kriterium i relation til at afdække, hvorvidt det synes økonomisk begrundet at adskille den defekte del fra færdigvareproduktet. Det anføres af henholdsvis Børge Dahl og John Peter Andersen, at der skal ses på, om den defekte genstand teknisk/økonomisk kan udtages af det fremstillede produkt. Derved afdækkes det, om det økonomiske kriterium anvendes i retspraksis som begrundelse for, om et konkret tilfælde karakteriseres som et ingrediens- eller komponenttilfælde.

9.3.1 U.2018.98H (Lauritzen-dommen)

I Lauritzen-dommen blev også det økonomiske kriterium undersøgt og brugt i argumentationen om, hvorvidt Alpha Lube-systemet var et ingrediens- eller et komponenttilfælde. Det fremgår i dommen, at Lauritzen gjorde gældende, at der var tale om en selvstændig komponent, da smøresystemet teknisk og økonomisk kunne adskilles fra motorerne og erstattes med et andet smøresystem, hvilket også var gjort i et enkelt tilfælde. Dermed fremhævede Lauritzen det økonomiske aspekt, og at det dermed synes økonomisk begrundet, at anse systemet som en selvstændig komponent. Dog blev kriteriet ikke fremhævet af Højesterets bemærkninger, hvorfor det ikke kan konstateres, om dette havde en vægtning i domstolens bedømmelse af sagen.

9.3.2 U.1999.255H (Medierørsdommen)

I Medierørsdommen anførte kommunen: *"(...) at produktansvarsreglerne skal finde anvendelse, anført, at rørledningen består af flere komponenter, der er adskilte og udtagelige, også selv om økonomiske grunde taler for en udskiftning af flere rør i den samlede rørledning."* Hertil anførte den danske virksomhed yderligere, at selve det defekte medierør værdi udgjorde en så beskedent del af det samlede erstatningskrav, at skaden herpå også var omfattet af produktansvarsreglerne. Til støtte for den danske virksomheds anbringende, fremgår følgende: *"(...) at produktansvarsreglerne finder anvendelse, idet der er sket skade på andet end selve det defekte rør, og udskiftning af det defekte rør kun har kostet en beskedent del af de samlede udgifter."* Det fremgår af landsrettens begrundelse, der blev tiltrådt af Højesteret, at medierøret ikke var en uadskillelig del af den monterede rørledning, hvorfor skaderne på medierørets omgivelser var omfattet af produktansvarsreglerne. Landsretten tiltrådte den danske virksomheds anbringende, da det fremgår af landsrettens begrundelse, at medierørets genanskaffelsesværdi udgjorde en så beskedent del af de samlede udgifter, at også udskiftningen af dette var omfattet af produktansvaret. Denne tilgang synes ikke teoretisk begrundet, men i højere grad praktisk begrundet. Efter analysen af retspraksis på området forekommer det, at der i dette tilfælde var tale om en skade på produktet selv, da medierøret var en del af det samlede rørsystem. Det synes heraf, at erstatningsspørgsmålet burde have været afgjort efter de køberetlige regler. At der var tale om et produkt med en lav genanskaffelsesværdi, burde således ikke ændre på erstatningsspørgsmålet, hvorfor udfaldet synes mere praktisk betinget end teoretisk begrundet.

9.3.3 Sammenfatning

Det økonomiske kriterium behandles i Lauritzen-dommen i sammenhæng med det tekniske kriterium. Kriterierne anvendes i denne sag som argument for, at der er tale om en komponent. Heraf fremkommer det, at det skal være økonomisk begrundet at adskille det defekte komponent fra færdigvareproduktet. Dette stemmer overens med teorien omhandlende vurderingen af det økonomiske kriterium, der blandt andet er fremsat af Børge Dahl og John Peter Andersen. I henhold til Medierørsdommen behandles det økonomiske aspekt anderledes. Der er i Medierørsdommen tale om et komponenttilfælde, som behandles efter produktansvarsreglerne. Dog tilkendes der erstatning for det defekte medierør med baggrund i, at medierørets genanskaffelsesværdi udgjorde en beskedent del af de samlede udgifter. Herved begrundes den tilkendte erstatningen for medierøret med baggrund i økonomi. Denne erstatning synes kontroversiel, da der derved tilkendes erstatning for selve det defekte produkt, og ikke blot skaderne forårsaget af det defekte produkt, hvorfor erstatningen synes at være praktisk

begrundet med baggrund i økonomi. I forhold til at behandle økonomi, synes der i Lauritzen- og Medierørsdommen ikke at være den samme tilgang hertil. I Lauritzen-dommen bliver økonomi brugt som argument i bedømmelsen for, at den defekte genstand skal ses som en komponent i færdigvareproduktet, hvorimod lav økonomisk værdi i Medierørsdommen bliver brugt som argument for, at der skulle tilkendes erstatning for selve det defekte produkt.

9.4 Produktets markedsføring

Produktets markedsføring er et parameter, der ikke direkte er omtalt i teorien og litteraturen, men kan udledes fra argumentationen i retspraksis, hvor Lauritzen-dommen behandler dette. Både parterne i sagen samt Sø- og Handelsretten omtaler parameteret, hvorfor det behandles i denne analyse.

9.4.1 U.2018.98H (Lauritzen-dommen)

Produktets markedsføring blev i dommen brugt som argumentation for, om produktet var en integreret del af hele motoren på det pågældende skib, eller om det var tale om et særskilt produkt, der dermed kunne anses som en komponent, der havde gjort skade på andet end selve det defekte produkt. Heraf blev det fremlagt, at MAN havde markedsført Alpha Lube-systemet i egne produktkataloger, nyhedsbreve mv., og det fremgik heri, at systemet var en valgfri mulighed til deres mindre motorer. Endvidere blev systemet markedsført til at kunne blive efterinstalleret på eksisterende motorer og dermed erstatte eksisterende traditionelle cylindersmøreoliesystem. Denne form for markedsføring blev brugt som argumentation for, at MAN's Alpha Lube-system var en komponent, der ikke var en integreret del af selve motorerne på skibene, da systemet dermed fremstod som en enhed, der kunne installeres på eller afmonteres separat fra motoren.

Under Sø- og Handelsrettens bemærkninger og begrundelser fremgår det, at MAN's Alpha Lube-system havde været kendt på markedet i en længere periode til brug på større skibsmotorer. Grundet smøresystemets effektivitet og succes i de større motorer, ønskede MAN at udvikle systemet til mindre motorer, som var en ny udvikling af systemet til Lauritzen skibene. Sø- og Handelsretten lagde vægt på, at MAN grundet dette markedsførte det nye Alpha Lube-system i en særskilt kampagne og derudover som et særskilt produkt. Denne markedsføring var yderligere med til at begrunde Sø- og Handelsrettens bemærkning om, at Alpha Lube-systemet skulle anses som et selvstændigt produkt, som opfyldte betingelserne for skade omhandlende produktansvar.

9.4.2 Sammenfatning

Af den udvalgte retspraksis behandlede Lauritzen-dommen som den eneste produktets markedsføring i relation til vurderingen af, om der i sagen forelå et ingrediens- eller et komponenttilfælde. Sø- og Handelsretten brugte MAN's markedsføring af produktet som argument for, at oliesmøresystemet skulle anses som et selvstændigt produkt, og dermed som en komponent til motorerne. Produktets markedsføring, som blev fremhævet i Sø- og Handelsrettens begrundelse, anses ikke som værende et kriterium, der umiddelbart er blevet vægtet i henhold til den juridiske teori og litteratur af henholdsvis Børge Dahl, John Peter Andersen eller Vibe Ulfbeck. Det kan dog konstateres, at Sø- og Handelsretten vægter produktets markedsføring i relation til at vurdere, om oliesmøresystemet skulle anses som værende en selvstændig komponent. Der kan derfor argumenteres for, at produktets markedsføring er et eksempel på et parameter, der spiller ind i vurderingen af, om et produkt er en integreret del af et andet produkt eller ses som en selvstændig komponent. Det antages dermed, at parametrene i vurderingen omhandlende ingrediens- og komponenttilfælde ikke er udtømmende og kan variere fra sag til sag, hvor alt omhandlende produktet, der kan tale for eller imod henholdsvis ingrediens- eller komponenttilfælde, kan have en indvirkning på denne vurdering.

9.5 Karakterisering af den defekte genstand

Af produktansvarslovens § 2, stk. 2, sidste pkt. fremgår det, at loven ikke finder anvendelse ved skader på selve det defekte produkt. Dette lægger op til en vurdering af, hvad der defineres som det defekte produkt. Endvidere definerer produktansvarslovens § 3, hvad der anses som et produkt i lovens forstand. Disse betragtninger forekommer i NCC-dommen, hvorfor dette behandles som et særskilt emne i analysen.

9.5.1 FED2018.20 (NCC-dommen)

Karakteriseringen af den defekte genstand blev yderligere en væsentlig del af den tidligere nævnte NCC-dom. Heri blev der sondret mellem, hvorvidt varmtvandsanlægget skulle betragtes som et selvbeskadigelsestilfælde eller et produktansvarstilfælde. Modsat NCC påstod LB Forsikring, at der ubestridt var tale om et produkt i produktansvarslovens forstand, og at varmvandsanlægget skulle anses som en komponent til den faste ejendom. LB Forsikring fremhævede ordlyden af produktansvarslovens § 3, og særligt delen herfra: *"uanset om genstanden er indføjet som en bestanddel af en anden*

løsøregenstand eller en fast ejendom.” Hertil argumenterede LB Forsikring for, at den defekte genstand skulle karakteriseres ud fra ordlyden af bestemmelsen. Både LB Forsikring og NCC lagde derfor op til en vurdering af, hvordan den defekte genstand skulle karakteriseres, og dermed om det defekte i sagen var varmtvandsanlægget eller det nyopførte hus som helhed. I sagen indtraf en vandskade i huset, som følge af varmtvandsanlægget. Denne vandskade skete på *”gulvet i alrummet, og gulvene havde udvidet sig, så gulve i alrum, stue og værelser skulle skiftes ud. Der var også skader op ad væggene og på karmene, ligesom enkelte døre og skabslåger blev beskadiget. Noget af køkkenet blev endvidere pillet ned, og hele huset skulle affugtes.*” Dermed var vandskaden koncentreret til at være sket i selve den faste ejendom. LB Forsikring argumenterede hertil, at *”da et hus ubestridt ikke er et produkt i Produktansvarslovens forstand*”, så vil der selvsagt ikke kunne være tale om selvbeskadigelse, da vandskaden var sket på den faste ejendom. Med det forstås, at når en fast ejendom ikke bliver anset som et produkt, så vil der ikke kunne være tale om skade på selve det defekte produkt. LB Forsikring havde yderligere i deres udregning af erstatningskravet ikke medtaget selve varmtvandsanlægget og på baggrund heraf, anså LB Forsikring varmtvandsanlægget som værende et selvstændigt produkt, hvorfor der ikke var tale om selvbeskadigelse.

I dommen fremhævede landsretten bemærkningerne til lovforslag L 54 af 12. oktober 1988 om produktansvar, hvoraf det fremgår: *”3.6.4. Direktivet omfatter endvidere ikke produktskader forårsaget af en fast ejendom. En væsentlig del af skader i forbindelse med fast ejendom er dog omfattet af direktivet, idet skader, som skyldes f.eks. byggemateriale og bygningsdele, der indgår som en bestanddel i en fast ejendom, omfattes af reglerne om objektivt ansvar for produktskader. Som nævnt omfattes bygningsdele af reglerne om objektivt ansvar for produktskader, uanset om disse indgår som en bestanddel af en fast ejendom.*” Dermed var det essentielt at klarlægge karakteren af den defekte genstand. Landsretten tog udgangspunkt i lovforslaget til produktansvarsloven samt direktivet og gav LB Forsikring medhold i, at varmtvandsanlægget skulle ses som det defekte produkt, hvorfor produktansvarsloven var gældende. Landsretten begrundede yderligere, at blot fordi varmtvandsanlægget var leveret som en del af huset i kontrakten mellem husejeren og NCC, ville dette ikke miste sin karakter som et selvstændigt produkt. Det kan heraf konkluderes, at en løsøregenstand ikke mister sin karakter som produkt i sager om fast ejendom, blot fordi det bliver tilført som en bestanddel eller komponent til den faste ejendom.

9.5.2 Sammenfatning

Som anført ovenfor, fik NCC-dommen et andet udfald end blandt andet Masnedø- og Lauritzen-dommen. Dette er på trods af, at man kan sammenligne dommene i henhold til, at de alle omhandler en defekt komponent i en del af det færdigvareprodukt, der er solgt. Her anses det færdigopførte hus som dét produkt, som kontraktmæssigt blev solgt i NCC-dommen. Den vurdering af, hvad den defekte genstand skal karakteriseres som, fremgår ikke af den tidligere nævnte teori, men stammer fra ordlyden i produktansvarsloven samt de dertilhørende bemærkninger til lovforslaget. Ordlyden til produktansvarsloven § 3, der definerer hvilke produkter, der er omfattet af loven, lægger som tidligere anført op til, at denne omfatter løsørestande, uanset om genstanden er indføjet som en bestanddel af en anden løsørestand eller en fast ejendom. Der kan argumenteres for, at både pejlstangen samt oliesmøresystemet i henholdsvis Masnedø- og Lauritzen-dommen også er løsørestande, der er indføjet som bestanddele af selve motorerne. Byretten konkluderede i NCC-dommen, at varmtvandsanlægget var en del af det solgte hus som helhed, ligesom pejlstangen og oliesmøresystemet var solgt som helhed med motorerne. Dette var dog uden betydning, da købet i NCC-dommen omhandlede en fast ejendom, der ikke ses som et produkt i produktansvarslovens forstand, hvilket synes at afvige fra principperne i Masnedø- og Lauritzen-dommen.

Det vurderes derfor, at landsrettens begrundelse og udfaldet i NCC-dommen var betinget af, at denne omhandlede fast ejendom, hvilket vurderes som værende den betydelige forskel fra de andre domme. Ud fra bemærkningerne til lovforslag L 54 af 12. oktober 1988 om produktansvar, synes eksemplet fremsat heri sammenligneligt med faktum i NCC-dommen. Derved antages det, at bemærkninger har haft indvirkning på landsrettens afgørelse i NCC-dommen, hvor det fremgik, at varmtvandsanlægget skulle ses som den defekte genstand, og ikke selve huset som helhed.

Der kan dog argumenteres for, at hvis domstolen i NCC-dommen skulle have vægtet de samme præmisser, som er fremsat i Masnedø- og Lauritzen-dommen, burde udfaldet have været anderledes, da huset, inklusivt varmtvandsanlægget, kontraktmæssigt var solgt som enhed, og sagen derfor kunne være karakteriseret som et selvbeskadigelsestilfælde, da skaderne var koncentreret til at omfatte den faste ejendom.

9.6 Emballagetilfælde

Emballagetilfælde behandles kort af Vibe Ulfbeck i Erstatningsretlige grænseområder, hvor sondringen mellem produktansvar og mangelsansvar diskuteres. Emballagetilfælde omhandler de tilfælde,

hvor et produkt emballeres og derved sammensættes med et andet produkt i forbindelse med, at færdigvareproduktet udbydes til salg. I denne proces kan emballagen forvolde skade på det produkt, som emballeres, hvorfor afgrænsningen mellem, hvorvidt den defekte emballage skal ses som en ingrediens eller komponent i færdigvareproduktet, synes essentiel at afdække.

9.6.1 U.1989.435/2H (Småkagedommen)

Karen Volf Sales A/S påstod i landsretten, at Sevi Plast A/S skulle betale erstatning som følge af en mangelfuld levering af plastikbægre til småkager. Ifølge syn og skøn kunne det konstateres, at der fandtes afsmag i småkagerne, og endvidere fremgik det, at dette skyldtes påvirkning fra emballagen. Herunder blev det fastslået i landsretten, at ansvaret for den væsentlige mangel ved de leverede bægre måtte påhvile Sevi Plast. Ydermere fandtes Karen Volfs reklamation til Sevi Plast for rettidig. Disse bemærkninger bevirker, at forholdet blev reguleret efter de køberetlige mangelsbestemmelser. På baggrund af bemærkningerne og udfaldet af dommen kan det, i dette tilfælde, udledes, at emballagen og småkagerne ses som et samlet produkt, samt at emballagen endvidere ses som en integreret del af færdigvareproduktet, da der tilkendtes erstatning efter de køberetlige mangelsbestemmelser. Der foretages dog ingen sontring om, hvorvidt den defekte emballage skal karakteriseres som en ingrediens- eller komponent i det skadede færdigvareprodukt. Endvidere bliver der alene procederet efter de køberetlige mangelsregler, hvorfor der i bedømmelsen ikke lægges op til denne sontring. Det forhold, at der alene procederes efter købeloven, bevirker, at der kun kan tilkendes erstatning vedrørende tab relateret til selve det mangelfulde produkt, hvorfor den omstændighed, at der tilkendes erstatning for usælgelige lagre af færdigpakkede småkager, synes kontroversiel.¹³⁶ Højesteret nedsatte erstatningen til Karen Volf, grundet emballagen ikke var undersøgt tilstrækkeligt i forbindelse med dennes anvendelse til indpakning af småkager, hvorfor købers undersøgelsespligt konstateres væsentlig i denne sag. Derved skete erstatningsnedsættelsen af Højesteret ikke med baggrund i den ”kontroversielle” erstatning for de usælgelige småkager. Det faktum, at der tilkendtes erstatning for de usælgelige færdigpakkede småkager og ydermere, at det konstateredes, at der forelå skade på de småkager, som emballagen har været i kontakt med, indikerer, at hvis sagen var ført som en produktansvarssag, ville der have været tale om et komponenttilfælde og derved erstatning i henhold til reglerne om produktansvar.

¹³⁶ Ulfbeck, 2022, side 264

9.6.2 U.1995.712Ø (Laksedommen)

Nemco Machinery A/S havde tegnet en erhvervs- og produktansvarsforsikring hos Codan Forsikring A/S, hvorfor Nemco sagsøgte Codan og påstod dækningsforpligtigelse, da de blev mødt af krav grundet levering af defekt emballage til laks. Herunder havde Nemco dækket diverse tab, som følge af den defekte emballage, og påstod derved summen dækket hos deres erhvervs- og produktansvarsforsikring, som var tegnet ved Codan.

Det essentielle i dommen er, om der i tilfældet var tale om produktansvar eller et køberetligt mangelsansvar. Herudover blev skadesbegrebet behandlet, da der blandt parterne var uenighed om, hvorvidt laksen var blevet påført skade af den defekte emballage. Nemco udtalte blandt andet: *"(...) at de omhandlede poser havde farlige egenskaber, som har skadet laksen, hvorfor sagsøgeren er ifaldet et produktansvar (...),"* og yderligere: *"(...) også Peter Villums vidneforklaring om den kraftige kemiske lugt viser, at laksen må være blevet skadet af emballagen."* Herimod gjorde Codan gældende: *"Det erstatningsansvar, som sagsøgeren har pådraget sig som følge af kundens tab ved ompakning og salg af laksen som billig tilbudsvare, jf. sagsøgerens opgørelse pkt. 3, 4 og 5, er ikke et produktansvar, da der ikke beviseligt er sket nogen skade på varen (...)."* Derved kan det udledes, at der var tale om en sontring mellem, hvorvidt laksen var blevet påført skade, eller om der blot var sket værdiforringelse af laksen, og at der dermed forelå et formuetab.

Det fremgik af forsikringspolicyen, at den ikke dækkede skade på selve produktet, det vil sige, hvor der er tale om et køberetligt mangelsansvar. Endvidere dækkede forsikringen heller ikke ansvar for tab, såfremt sikredes produkt ikke har opfyldt sit egentlige formål, ikke svarer til de stillede specifikationer, normer eller krav, og yderligere hvis produktet ikke har virket efter sin hensigt og derfor skal bortfjernes, repareres eller på anden måde har medført udgifter som følge heraf. Dette lægger op til en sontring mellem ingrediens- og komponenttilfælde, som der i udgangspunktet ved den tegnede forsikring ikke karakteriseres. Grundet Nemco havde fravalgt ansvar for tab i forsikringspolicyen, skal der derved stadig tages stilling til ingrediens- og komponenttilfælde, da det skal afgøres, om forholdet omhandler mangelsansvar eller produktansvar i forhold til, om forsikringen dækker det konkrete tilfælde.¹³⁷

Ud fra sontringen om, hvorvidt der var sket skade på laksen, må det antages, at der derved implicit er tale om et komponenttilfælde, såfremt det vurderes, at laksen var blevet påført skade som følge af indpakningen i den defekte emballage. Herved kan det konstateres, at emballagen må ses som en

¹³⁷ Andersen J. P., 1999, afsnit 6.

teknisk adskillelig del af færdigvareproduktet. Af landsrettens dom fremgår det, at det ikke fandtes godtgjort, at der forelå skade på laksen, da den efterfølgende blev ompakket og solgt som menneskeføde. Det faktum, at den blev solgt som en tilbudsvare efterfølgende, fandtes ikke tilstrækkeligt til at antage, at der var forvoldt skade på produktet, hvorfor forsikringspoliceen ikke dækkede Nemcos udgifter i forbindelse med den defekte emballage. Dermed blev Codan frifundet og skulle ikke dække Nemcos tab, der fulgte af den defekte emballage.

9.6.3 Sammenfatning

Faktum og hændelsesforløb i Småkagedommen og Laksedommen synes sammenligneligt. Der konstateres i dommene henholdsvis skade og værdiforringelse på et madvareprodukt, som følge af indpakning i emballage. I Småkagedommen fandtes emballagen mangelfuld, hvorimod emballagen i Laksedommen vurderedes defekt. Denne karakterisering af emballagen som henholdsvis mangelfuld og defekt stemmer overens med hvilke regelsæt, dommene procederes efter, hvorfor der trods sammenlignelige hændelsesforløb forekommer uoverensstemmelse mellem, hvordan et sådant emballagetilfælde bør behandles.

Der forekom i de to emballagedomme ingen sondring mellem, hvorvidt emballagen i tilfældene skulle karakteriseres som en ingrediens eller komponent i færdigvareproduktet. Ud fra faktum i Laksedommen kan det dog udledes, at såfremt der var konstateret skade på laksen som følge af emballeringen, ville der være tale om et komponenttilfælde, da mulighed for erstatning i tilfælde omhandlende mangelsansvar var afskåret i forsikringspoliceen. Herved må det konstateres, at emballagen sås som en teknisk adskillelig del af færdigvareproduktet, og yderligere at lignende tilfælde bør karakteriseres som komponenttilfælde. Modsætningsvist procederedes Småkagedommen, som nævnt tidligere, efter de køberetlige regler om mangelsansvar. Her gives medhold til Karen Volf i påstanden om, at den leverede emballage var mangelfuld, da den påførte afsmag i småkagerne. Herved er der tale om en mangelfuld/defekt emballage, som giver en negativ påvirkning på færdigvareproduktet. Emballagen forvoldte skade på produktet, som denne anvendtes til indpakning af. Endvidere fremgik det, at emballagens funktion i sig selv ikke var mangelfuld, men at den, grundet materialets påvirkning på fødevare, var mangelfuld. Dette faktum, og yderligere at selve skaden/afsmagen i småkagerne var grunden til, at kravet blev søgt af Karen Volf, bevirker, at det kan udledes, at emballagen til småkagerne må ses som en ingrediens i færdigvareproduktet.

De to domme er modstridende i henhold til at konkretisere, hvordan et emballagetilfælde bør reguleres. I relation til at vurdere, hvorvidt emballagetilfælde bør anses som et ingrediens- eller et komponenttilfælde, vægter det faktum, at retten i Laksedommen implicit antydede, at der forekom produktansvar, såfremt der forelå skade på laksen. Ydermere bestyrker teorien om de tekniske adskillelsesmuligheder, som er beskrevet tidligere, også, at et emballagetilfælde bør anses som et komponenttilfælde, da emballagen teknisk kan adskilles fra færdigvareproduktet.

10 Konklusion

I dette speciale er der analyseret 10 domme, som berører parametre relevante for at afdække sondringen mellem ingrediens- og komponenttilfælde. Analysen er opbygget på baggrund af relevant juridisk teori, som er beskrevet i det kontekstskabende afsnit. Endvidere fremkommer enkelte parametre med afsæt i den enkelte doms argumentation, som derved er et supplement til den juridiske teori, i relation til at karakterisere et konkret tilfælde som værende et ingrediens- eller komponenttilfælde.

Indledningsvist kan det konkluderes, at karakterisering af et tilfælde som henholdsvis et ingrediens- eller komponenttilfælde har indvirkning på hvilket retsgrundlag, tilfældet skal bedømmes efter, og at der er betydelig forskel på, om tilfældet rubriceres som et produktansvar eller et køberetligt mangelsansvar. Ydermere vurderes det også, at sondringen mellem ingredienser og komponenter er kompleks, da der forekommer uoverensstemmelser mellem vægten af de forskellige parametre i domstolenes bedømmelser. Yderligere bestyrkes kompleksiteten i afdækningen af ingrediens- og komponenttilfælde ved, at flere sammenlignelige tilfælde behandles efter forskellige retsgrundlag i den analyserede retspraksis.

Sondringen mellem ingredienser og komponenter er bestemmende for grænsedragningen mellem produktansvar og det køberetlige mangelsansvar. Ved vurderingen af, hvorvidt der foreligger et ingrediens- eller komponenttilfælde, er det blevet anført af Børge Dahl og John Peter Andersen, at der må ses på, om den defekte genstand rent teknisk og økonomisk kan adskilles fra færdigvareproduktet. Er der tale om en komponent, der udgør en adskillig del af slutproduktet, finder produktansvarsreglerne således anvendelse. Modsætningsvist er det de køberetlige mangelsregler, der finder anvendelse, hvis bestanddelen er en ingrediens og således en uadskillelig del af slutproduktet. Det fremgår af den analyserede retspraksis, at domstolene har været lydhøre overfor denne teori om adskillelsesmulighederne.

Det vurderes ud fra overstående analyse, at komponenter er præget af en lav integrationsgrad i det færdige produkt. Det fysiske adskillelessynspunkt blev blandt andet anvendt i Medierørsdommen, hvor retten anførte, at medierøret ikke havde været en uadskillelige bestanddel af rørledningen, da denne kunne udtages. Det forekommer også mest naturligt at vurdere delprodukter som værende komponenter, når der tales om integrationsgrad, hvorfor emballagetilfælde synes at være omfattet af produktansvarsreglerne. De to emballagetilfælde fra overstående analyse forekommer meget ens, hvad angår faktum, men endte med to forskellige udfald, hvorfor sondringen mellem ingredienser og komponenter ikke altid er lige klar i praksis. Modsat komponenter, vil ingredienser have en høj integrationsgrad i det færdige produkt. Dette understøttes af Cementa- og Kød- og benmelsdommen, hvor det fremgik, at cementen og benmelet indgik som uadskillelige bestanddele i færdigvareproduktet. Det samme var tilfældet i Bryghus-dommen, hvor det var ubestridt, at CO₂'en var en ingrediens, der indgik i færdigvareproduktet. Ovenstående tilfælde omhandler sammenblandingstilfælde, hvor det skadevoldende produkt og det skadede produkt er blevet blandet sammen i så høj grad, at det ikke længere er muligt at skelne disse fra hinanden, hvorfor man ikke kan sige, at der er sket skade på andet end produktet selv i produktansvarsretlig forstand. Det vurderes, at det i retspraksis ligger fast, at ovenstående sammenblandingstilfælde vurderes som værende ingrediensstilfælde. Det er således i de tilfælde, hvor der er tale om et produkt med en lavere integrationsgrad mellem det skadevoldende og skadede produkt, at sondringen mellem ingrediens- og komponenttilfælde i højere grad kan forekomme uklar.

Et spørgsmål, der i særdeleshed har givet anledning til tvivl i retspraksis, er vedrørende tilfældene, hvor et produkt består af flere komponenter, og denne forvolder skade på hele færdigvareproduktet. For at der kan statueres et produktansvar, skal produktet have forvoldt skade på noget andet end sig selv. Modsætningsvist er der tale om selvbeskadigelse i de tilfælde, hvor et produkt forvolder skade på sig selv, og disse bedømmes efter de køberetlige mangelsbestemmelser. Højesteret synes dog at have bragt klarhed over disse tilfælde med afgørelserne i Masnedø- og Lauritzen-dommen. Ligeledes er det tilfældet i Sø- og Handelsrettens afgørelse i Opel-dommen. Af dommene forekommer klare præmisser om, at det afgørende er, hvad skadelidte har købt af dennes sælger, og således hvad der er solgt som enhed. Disse tilfælde skal derved afgøres efter de køberetlige regler, hvorfor skadelidte ikke kan påberåbe sig produktansvarsreglerne overfor dennes direkte sælger eller overfor producenten af den defekte komponent. Disse domme vurderes således at være i overensstemmelse med Justitsministeriets bemærkninger i forbindelse med tilblivelsen af produktansvarsloven. Omvendt synes dommene at gå imod tidligere antagelser i dele af den juridiske litteratur, om skadelidtes mulighed

for at rejse et erstatningskrav mod producenten af den defekte komponent efter produktansvarsreglerne. Højesterets afgørelse i Lauritzen-dommen kan siges at have formindsket betydningen af sondringen mellem ingrediens- og komponenttilfælde, da skadelidte i sagen hverken kunne gøre produktansvar gældende mod sælgeren af færdigvareproduktet eller producenten af den defekte komponent. Dog vil skadelidte stadig have mulighed for at kunne rejse et produktansvarskrav i de tilfælde, hvor den oprindelige komponent udskiftes undervejs i omsætningskæden eller efter købers erhvervelse, og efterfølgende forvolder skade på hele produktet. Disse forhold understøttes af Opel-dommen, hvor der i sagen var enighed om, at skaderne på den bil, hvis tandrem var blevet udskiftet, var omfattet produktansvarsreglerne. Yderligere synes udfaldet af Medierørsdommen også betinget af, at medierøret blev købt med formålet at montere dette efter erhvervelse. Sondringen har dog stadig betydningen, da denne mulighed ikke findes i ingrediensstilfælde, da ingrediensen ikke kan skelnes fra det samlede produkt.

Ud fra den analyserede retspraksis fremgår der flere parametre, som domstolene vægter i relation til sondringen mellem ingrediens- og komponenttilfælde. Denne sondring har betydning for grænsedragningen mellem det køberetlige mangelsansvar og produktansvar, hvorfor de styrende parametre herfor er af stor interesse. Retspraksis på området bestyrker, at især parametre som færdigvareproduktet, i forhold til hvad skadelidte har købt som enhed, og det tekniske adskillelsessynspunkt er væsentlige parametre, der indgår i domstolenes vurderinger. Dette bestyrkes særligt af Højesterets bemærkninger i Masnedø- og Lauritzen-dommen, hvor det tydeliggøres, at de væsentligste parametre var, hvad der var solgt som en samlet enhed til skadelidte. Ydermere står det i Medierørsdommen klart af Højesterets bemærkninger, at de fandt det fysiske adskillelseskriterium som værende et væsentligt parameter for dommens udfald. Det må dog også vurderes, at betragtningen ikke kun tages ud fra disse bedømmelser, men at disse er trukket i forgrunden.

Af den juridiske litteratur fremgår det økonomiske kriterium oftest i sammenhæng med det tekniske kriterium som en væsentlig del af vurderingen. Af den analyserede retspraksis bliver det økonomiske aspekt kun fremhævet i mindre omfang i Lauritzen-dommen. På baggrund af analysen vurderes det økonomiske kriterium som værende et mindre væsentligt parameter, sammenlignet med det tekniske kriterium, da det ikke spiller en central rolle i domstolenes vurdering, hvilket ikke betragtes overensstemmende med den juridiske teoris vægtning af parameteret. Andre parametre, som eksempelvis produktets markedsføring, har ligeledes haft indvirkning på domstolenes vurdering, hvilket fremgår af Lauritzen-dommen, selvom parameteret ikke er omtalt forinden i den juridiske teori.

Problemstillingen må således siges at være omfattende, da der i de konkrete sager er forskellige omstændigheder, der er afgørende i domstolenes vurdering af, hvorvidt det defekte/mangelfulde produkt anses som en komponent eller ingrediens i færdigvareproduktet. Dermed skal de enkelte sager vurderes ud fra en helhedsbetragtning, da man ikke kan kategorisere de ovenstående parametre som en udtømmende liste indenfor området, men derimod blot hjælpeparametre til domstolenes sondringen mellem, hvorvidt der foreligger et ingrediens- eller komponenttilfælde.

11 Litteraturliste

11.1 Juridisk litteratur

- Andersen, M. B. (2021). *Lærebog i Obligationsret I* (Årg. 5. udgave). Karnov Group.
- Blume, P. (2020). *Retssystemet og juridisk metode, 4. udgave*. Jurist- og økonomforbundets forlag.
- Dahl, B. (1973). *Produktansvar*. Juristforbundet forlag.
- Forbrugerstyrelsen. (1999). *Juridisk Årsbog 1999*. Forbrugerstyrelsen.
- Jacobsen, T., Amiri, A., & Theilgaard, S. (2017). *Købeloven - med kommentarer* (Årg. 4. udgave). Karnov Group.
- Lookofsky, J., & Ulfbeck, V. (2024). *Køb: Dansk indenlandsk købsret* (Årg. 6. udgave). Djøf Forlag.
- Munk-Hansen, C. (2021). *Den juridiske løsning, 2. udgave*. Jurist- og Økonomforbundets forlag.
- Munk-Hansen, C. (2022). *Retsvidenskabsteori, 3. Udgave*. Djøf forlag.
- Rostock-Jensen, J., Mikkelsen, J. D., & Kvist-Kristensen, A. (2024). *Produktansvarsloven med kommentarer* (Årg. 2. udgave). Djøf Forlag.
- Schönbeck, A. (2015). *Produktansvar*. Hans Reitzels Forlag.
- Tvarnø, C. D., & Nielsen, R. (2021). *Retskilder og retsteorier, 4. udgave*. Jurist- og økonomforbundets forlag.
- Ulfbeck, V. (2022). *Erstatningsretlige Grænseområder I, Professionsansvar, ledelsesansvar og produktansvar* (Årg. 3. udgave). Djøf Forlag.

11.2 Juridiske artikler

- Andersen, J. P. (1999). Del og helhed, Om ingrediensskader og komponentskader i produktansvarsretten. *U.1999B.299*.
- Dahl, B., Rønne, V., & Levy, M. (1990). J1990.145, Produktansvar. *Juristen*.
- Dirksen, J. M. (2013). Produktansvars - Komponenter og selvbeskadigelse. *U.2013B.417*.
- Lett, G., & Hansen, M. S. (2011). Dækning under ansvarsforsikring for tab af elektroniske data. *ET.2011.85*.
- Nielsen, P. A. (2022). De nye regler om forbruger køb i købeloven 2022. *Erhvervsjuridisk tidsskrift*.
- Schönbeck, A. (2013). Salgsstandens egnethed til købers særlige formål. *Erhvervsjuridisk Tidsskrift*.

11.3 Hjemmesider

Litteraturselskab, D. D.-o. (u.d.). *Den danske ordbog*. Hentet fra Ordnet.dk: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=komponent>

Litteraturselskab, D. D.-o. (u.d.). *Den Danske ordbog*. Hentet fra Ordnet.dk: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=ingrediens>

11.4 Retskilder

Dahl, B., & Møgelvang-Hansen, P. (u.d.). Lovbekendtgørelse 2007-03-20 nr. 261 om produktansvar. *Karnovs noter*. Karnov Group.

Forbrugerkommissionens betænkning III; 1975 nr. 738: Forbrugerens retsstilling og retsbeskyttelse

Justitsministeriet. (2001). Gennemforelse af forbrugerkobsdirektivet. *KBET 2001 nr 1403*.

Justitsministeriet. (2008). Betænkning; 2008 nr. 1502 om Visse køberetlige regler om sikkerhedsmangler. *KBET 2008 nr 1502*.

Justitsministeriet. (2021). Forslag til lov om ændring af købeloven og lov om markedsføring. *LFF 2021-04-28 nr 223*. Karnov Group.

Karstoft, S. (u.d.). Lovbekendtgørelse 2021-09-24 nr. 1853 Købelov. *Karnovs noter*. Karnov Group.

Konvention 1980-04-11 De Forenede Nationers konvention om aftaler om internationale køb (CISG)

Lov 2002-04-22 nr 213 om ændring af lov om køb (L 2002-04-22 nr 213)

Lov 2021-06-08 nr. 1173 om ændring af købeloven og lov om markedsføring (L 2021-06-08 nr 1173)

Lovbekendtgørelse 2007-03-20 nr. 261 om produktansvar (Produktansvarsloven – LBKG 2007-03-20 nr 261)

Lovbekendtgørelse 2021-09-24 nr. 1853 Købelov (Købeloven – LBKG 2021-09-24 nr 1853)

Lovforslag nr. 19 optrykt i Folketingstidende 1987-88 (L 19 Forslag til lov om produktansvar)

Lovforslag nr. 54 optrykt i Folketingstidende 1988-89 (L 54 Forslag til lov om produktansvar)

Lovforslag nr. 35 optrykt i Folketingstidende 1986-87 (L 35 Forslag til lov om produktansvar)

Lovforslag nr. 265 optrykt i Folketingstidende 1985-86 (L 265 Forslag til lov om produktansvar)

Retsudvalgets spørgsmål 42-47 til justitsministeren af 9. marts 1987 gengivet i bilag 21 til lovforslag nr. 35, samt Justitsministeriets svar herpå af 22. juli 1987 gengivet i bilag 22 til lovforslag nr. 35.

Rådets direktiv 85/374/EØF af 25. juli 1985 om tilnærmelse af medlemsstaternes administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om produktansvar

11.5 Domsliste

FED2018.20	U.1999.255H
FED2020.239	U.2006.1159H
FKN-sag nr. 13/00472	U.2009.1857H
SH2009.H-57-04	U.2010.1360H
U.1957.254H	U.2013.480H
U.1989.435/2H	U.2015.2455H
U.1989.584H	U.2017.2272V
U.1994.53H	U.2018.2448
U.1995.502H	U.2018.98H
U.1995.712Ø	U.2021.1811H
U.1996.558/1H	